

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ДО ЗАХИСТУ

завідувач кафедри світової

політики, дипломатії та

туристичного бізнесу

доц. Парфіненко А.Ю.

Кваліфікаційна магістерська робота

на тему: **«СУЧАСНИЙ СТАН ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ
РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В
УКРАЇНІ»**

Виконав: студент 2 курсу, групи УТМ-61
Спеціальності 242 «Туризм і рекреація»

Гайдамака Д.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник: к.іст.н., доцент Парфіненко А.Ю.

(прізвище та ініціали)

Рецензент:

(прізвище та ініціали)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Голова Екзаменаційної комісії

_____
(підпис)

Покоłodна М. М.
(прізвище та ініціали)

Харків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ	7
1.1 Класифікація та види туризму	7
1.2 Спортивно-оздоровчий туризм: сутність, поняття та характерні риси	13
1.3 Види спортивно-оздоровчого туризму та їх специфічні особливості	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	26
2.1 Ресурсний потенціал України для розвитку спортивно-оздоровчого туризму	26
2.2 Регіональні особливості розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні	39
2.3 Основні проблеми розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні	50
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	58
3.1 Перспективи розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні у післявоєнний період	58
3.2 Основні напрямки активізації попиту на спортивно-оздоровчий туризм у період післявоєнної відбудови	64
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79

ВСТУП

Обґрунтування актуальності теми. У сьогоденному сучасному світі туристична індустрія є однією з найбільш динамічних та швидкозростаючих. Сучасні мандрівники та туристи постійно шукають нові й непередбачувані враження та види подорожей. Це веде до розвитку нових форм і напрямків туризму, які з'являються поряд із традиційними видами. Одним з таких традиційних видів є спортивно-оздоровчий туризм, який є специфічним видом туристсько-рекреаційної діяльності, головна риса якого – активний спосіб пересування (похід).

Актуальність дослідження сучасного стану та стратегічних пріоритетів розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні зумовлена низкою факторів, що визначають перспективи його активного розвитку в найближчі роки. В умовах післявоєнного відновлення країни, зростає потреба в популяризації здорового способу життя серед населення, що, в свою чергу, сприяє збільшенню інтересу до активних видів туризму, зокрема спортивно-оздоровчого.

По-перше, спортивно-оздоровчий туризм відіграє важливу роль у зміцненні здоров'я нації та формуванні культури фізичної активності. В умовах підвищеного стресу та фізичного навантаження, пов'язаного з повною відбудовою, такі види туризму стають важливими інструментами для психологічної реабілітації населення, особливо військовослужбовців та їхніх родин. Цей напрям також сприяє соціальній інтеграції різних груп населення, що є ключовим аспектом у відбудові національної єдності.

По-друге, Україна має значний природно-ресурсний потенціал для розвитку спортивно-оздоровчого туризму. Наявність різноманітних ландшафтів, курортних зон та рекреаційних об'єктів відкриває великі можливості для залучення внутрішніх та міжнародних туристів. Однак розвиток цієї галузі потребує сучасного підходу до організації туристичних

послуг, поліпшення інфраструктури та впровадження інноваційних туристичних продуктів.

По-третє, спортивно-оздоровчий туризм може стати важливим чинником економічного розвитку регіонів. Він стимулює розвиток суміжних галузей, таких як готельно-ресторанний бізнес, транспортна інфраструктура, індустрія розваг тощо. Важливим завданням є розробка стратегічних пріоритетів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку туристичної індустрії та створення нових робочих місць в постконфліктний період.

Таким чином, актуальність дослідження сучасного стану та стратегічних пріоритетів розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні обумовлена його значним потенціалом для відновлення економіки, поліпшення соціального благополуччя населення та інтеграції України у світову туристичну спільноту.

Значний внесок у дослідження спортивно-оздоровчого туризму зробили такі науковці: Парфіненко А.Ю., зробив вагомий внесок у дослідження спортивно-оздоровчого туризму, зокрема у вивчення його впливу на регіональний розвиток та соціокультурний потенціал. Його праці аналізують тенденції активного туризму, його роль у оздоровленні населення та сталому розвитку регіонів; Посохов І.С., зробив вагомий внесок у дослідження туристичної галузі, зокрема вивчаючи історичні, соціокультурні та економічні аспекти туризму; Бойко В.М., який досліджував вплив спортивно-оздоровчого туризму на здоров'я та соціальну адаптацію населення; Шандрук С.І., який аналізував розвиток спортивного туризму в контексті рекреаційного потенціалу регіонів України; Мальська М.П., яка вивчала теоретичні та практичні аспекти туристичного менеджменту, включаючи спортивно-оздоровчий туризм; Зорін І.В., який займався проблемами організації та розвитку активних форм туризму; Стеченко Д.М., який досліджував економічні аспекти розвитку туризму, зокрема його спортивно-оздоровчий сегмент; Кифяк В.Ф., який розробляв інноваційні підходи до розвитку туристичних послуг у сфері спортивно-оздоровчого туризму.

Об'єктом дослідження обрано спортивно-оздоровчий туризм та його місце в туристичній індустрії.

Предметом дослідження є особливості сучасного стану функціонування спортивно-оздоровчого туризму та перспектив його подальшого розвитку в Україні.

Мета роботи — виявлення особливостей функціонування спортивно-оздоровчого туризму та перспектив його подальшого розвитку в Україні.

У процесі дослідження розв'язувалися наступні завдання:

- розглянути класифікацію та видові особливості туризму;
- охарактеризувати поняття та характерні риси спортивно-оздоровчого туризму як один з основних видів туризму;
- визначити факторні умови розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні;
- проаналізувати ресурсний потенціал України для розвитку спортивно-оздоровчого туризму;
- розглянути регіональні особливості розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні;
- проаналізувати основні проблеми розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні;
- узагальнити перспективи розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні у післявоєнний період;
- запропонувати основні напрямки активізації попиту на спортивно-оздоровчий туризм у період післявоєнної відбудови.

Теоретико-методологічною основою та інформаційною базою дослідження виступили праці вітчизняних і зарубіжних вчених і фахівців в галузі управління туризмом, загальнодержавні і регіональні програми розвитку спортивно-оздоровчого туризму, відповідні нормативно-правові акти, методичні посібники, матеріали періодичної преси і наукових конференцій, статистика розвитку туризму в Україні.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: абстрактно-логічний - при вивченні останніх наукових публікацій і досягнень практики по темі, при оцінці власних результатів на фоні вже відомих знань, при виділенні невирішених завдань; системного аналізу – для обґрунтування напрямків розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні; графічний – при побудові графіків і діаграм.

Структура та обсяг роботи. Робота викладена на 78 сторінках комп'ютерного тексту, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Робота містить 3 таблиці, 14 рисунків і список використаних джерел із 51 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ

1.1. Класифікація та види туризму

Економічна та соціальна важливість туризму в сучасних умовах полягає в тому, що туристична галузь активно сприяє розвитку економіки, що, у свою чергу, стимулює зростання таких секторів, як сільське господарство, торгівля, будівництво, зв'язок, і підвищує рівень зайнятості населення. Це позитивно впливає на зростання потенційного та реального валового внутрішнього продукту (ВВП) країни, а також є вагомим джерелом валютних надходжень. Крім прибутків, туризм відіграє ключову роль у зміцненні міжнародного престижу країни, сприяє розвитку туристичних об'єктів і збереженню культурної спадщини. Саме явище "туризм" почало формуватися завдяки масовому переміщенню значної кількості людей, які прагнули якісно та змістовно проводити свій вільний час.

Сучасна наука про туризм пропонує низку підходів до розуміння сутності цього феномена.

Туризм - тимчасове переміщення людей з місця свого постійного проживання в іншу країну або місцевість в межах своєї країни у вільний час в цілях отримання задоволення і відпочинку, оздоровчих, гостьових,

пізнавальних або в професійно-ділових цілях, але без заняття оплачуваною роботою у відвідуваному місці. [25]

Важливий вплив на наявність туризму у світі має Світова Туристична Організація (UNWTO). Згідно з визначенням UNWTO, туризм є похідним від французького «tour» (прогулянка, поїздка) і являє собою подорожі у вільний час, пов'язані з виїздом за межі постійного місця проживання з оздоровчими, пізнавальними, спортивними, культурними та розважальними цілями [50]

Закон України «Про туризм» подає наступне тлумачення: «туризм – тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає» [18].

О.О. Бейдик трактує туризм як вид масового подорожування та відпочинку, спрямованого на ознайомлення з навколишнім середовищем, і який виконує екологічні, освітні та інші функції [5].

В значний внесок у становлення та розвиток туризму в Україні зробили вітчизняні науковці: М. Мальська, В. Худо та В. Цибух. Ці дослідники визначають туризм як вид рекреаційної діяльності, що включає виїзд за межі постійного місця проживання. Вони підкреслюють, що активний відпочинок під час туризму поєднує відновлення працездатності з оздоровчими, пізнавальними, спортивними та культурно-розважальними цілями [28].

Класичне визначення туризму можна сформулювати таким чином: туризм – це тимчасове переміщення людей з місця їхнього постійного проживання до іншої країни або регіону в межах власної держави у вільний час з метою відпочинку та отримання задоволення. Це може включати оздоровчі, гостьові, пізнавальні або професійно-ділові цілі, але без залучення до оплачуваної діяльності в місці перебування.

Туризм можна розглядати в широкому і вузькому значенні.

У широкому сенсі туризм охоплює будь-які маршрути вашого переміщення в просторі, які виходять за межі звичного повсякденного життя. Наприклад, щоденні поїздки з дому на роботу і назад не вважаються туризмом,

тоді як регулярні виїзди на риболовлю або до лісу вже можна віднести до цієї категорії. Прогулянка магазинами на шляху на роботу не є туризмом, проте відвідування ярмарку або спеціальна поїздка в торговий центр в іншому місті може бути визнана туризмом, якщо вона не передбачає купівлю товарів, які зазвичай придбаваються для щоденних потреб.

У вузькому сенсі термін "туризм" охоплює всі спеціально організовані маршрути переміщення громадян, що здійснюються за їхній рахунок або за рахунок організацій, які їх направили, за винятком поїздок, пов'язаних із виконанням професійних обов'язків. Фактично організацією туризму в цьому розумінні займаються спеціалізовані структури, такі як туристичні фірми, бюро, агентства тощо, які загалом називаються суб'єктами туристичної діяльності.

Класифікація туризму є важливою для розуміння різноманітності його форм і видів, оскільки туристична індустрія охоплює широкий спектр послуг та активностей, які задовольняють різноманітні потреби і інтереси людей.

Види туризму можна класифікувати за різними характеристиками. Як зазначає В. Ф. Кифяк, всі види туризму, що базуються на меті поїздки, тісно переплітаються, і їхнє чітке розмежування часто є складним. Наприклад, діловий туризм може поєднуватися з екскурсійним або спортивним, етнічний – з релігійним, а екскурсійний – з відпочинком [28].

У класифікації, запропонованій М. П. Мальською, В. В. Гудотом та В. І. Цибухом, розрізняють різні форми та види туризму, а також виявляють їхню залежність від кількох факторів [28].

На думку О. О. Колесник, види туризму є різноманітними і залежать від кількох чинників, таких як наявність і тривалість вільного часу, вік, стать, стан здоров'я, рівень духовного розвитку, особисті уподобання та матеріальний добробут, різноманіття природних умов і сезонність, а також доступність певних засобів пересування. До всіх видів туризму за визначеними класифікаційними ознаками можна також віднести комбінований туризм, який

передбачає поєднання різних видів відпочинку в залежності від класифікаційних характеристик [24].

Ми не можемо не погодитися з думкою А. А. Романової, що в умовах швидких трансформацій ринків споживання з'являються нові види та напрямки туризму і подорожей. Традиційні форми, такі як культурно-пізнавальний і пляжний туризм, поступово втрачають популярність або стають частинами інших видів. Натомість з'являються нові напрямки, зумовлені змінами в споживацькому попиті [45].

Основні критерії класифікації включають мету подорожі, характер поїздок, тривалість, типи транспортних засобів, а також особливості організації туризму (рис.1.1).

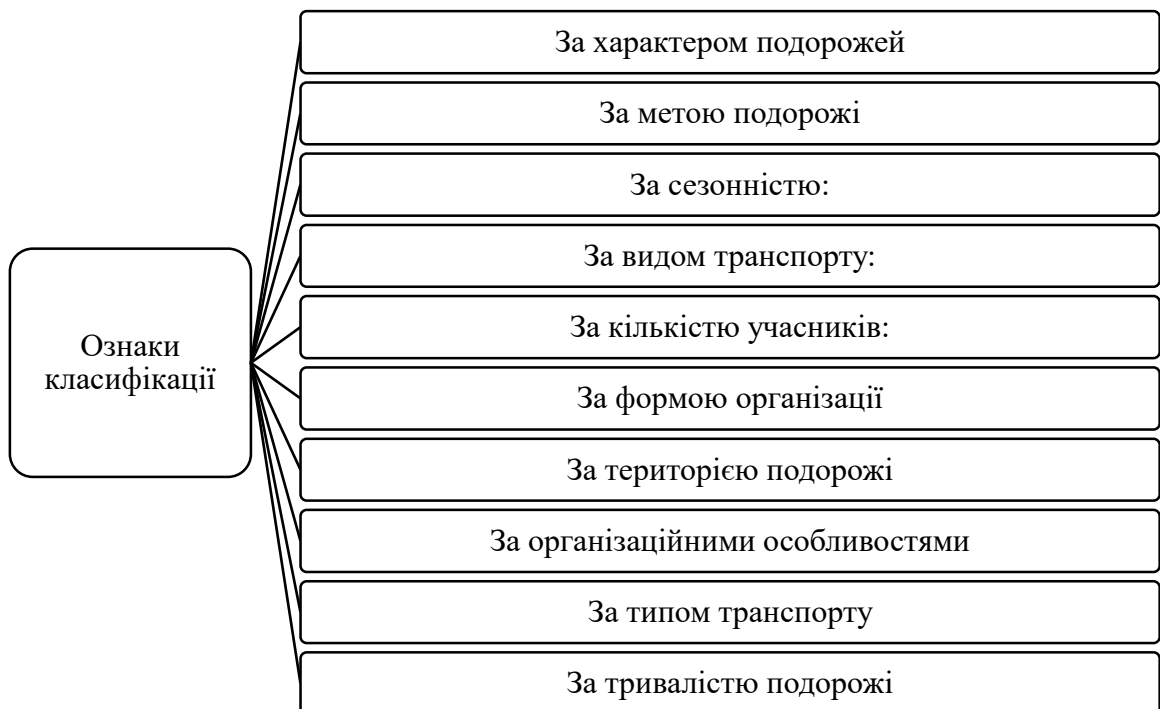

Рис.1.1. Ознаки класифікації туризму

Джерело: власна розробка автора

Розглянемо детально види туризму за *метою подорожі*:

1. Культурний туризм. Головна мета цього виду туризму полягає в ознайомленні з культурною спадщиною, мистецтвом, традиціями та звичаями

різних народів. Це можуть бути екскурсії до музеїв, історичних пам'яток, відвідування театральних вистав або участь у фестивалях.

2. Екологічний туризм. Цей вид туризму передбачає подорожі, які сприяють збереженню природи та екологічній освіті. Серед активностей можуть бути походи, спостереження за птахами, а також відвідування національних парків і заповідників.

3. Спортивний туризм. Фокусується на активному відпочинку, який включає спортивні змагання. Сюди належать марафони, гірські походи, лижні тури, серфінг, велоподорожі та інші види спорту.

4. Оздоровчий туризм. Основною метою є покращення фізичного та психічного здоров'я. Це може включати курорти з лікувальними процедурами, спа-центри та wellness-програми.

5. Гастрономічний туризм. Цей вид туризму спрямований на ознайомлення з національними стравами та кулінарними традиціями різних країн. Туристи можуть брати участь у гастрономічних фестивалях та кулінарних майстер-класах.

6. Діловий туризм. Зосереджується на поїздках, пов'язаних із бізнесом, зокрема участю у конференціях, виставках та ділових зустрічах.

Розглянемо детально види *туризму за сезонністю*:

- Літній туризм – активність туристів у теплу пору року, наприклад, пляжний відпочинок, водні види спорту.
- Зимовий туризм – включає зимові види спорту, такі як гірськолижний туризм, катання на ковзанах.
- Міжсезонний туризм – подорожі, що здійснюються восени або навесні, часто з метою відвідування природних або культурних об'єктів.

Розглянемо детально види туризму за *характером подорожей*:

1. Індивідуальний туризм. Це самостійна організація подорожі без залучення посередників, що надає можливість вибирати маршрути, способи пересування та варіанти проживання відповідно до власних уподобань.

2. Груповий туризм. Цей вид туризму передбачає організацію подорожей для певної групи осіб, таких як екскурсії або туристичні тури. Груповий підхід може бути фінансово вигідним завдяки можливим знижкам на проживання та транспорт.

3. Організований туризм. У цьому випадку подорожі плануються туристичними агентствами або фірмами, які пропонують готові пакети послуг для туристів.

4. Самостійний туризм. Туристи самостійно планують і організовують свій відпочинок, уникаючи залучення туристичних агентств.

Розглянемо детально види туризму *за територією подорожі*:

1. Внутрішній туризм. Це подорожі, які здійснюються в межах однієї країни. Внутрішній туризм часто є популярним серед місцевих жителів, які прагнуть дослідити рідні краї або регіони.

2. Міжнародний туризм. Включає поїздки за межі країни проживання. Це можуть бути як короткострокові, так і тривалі поїздки в інші країни з метою відпочинку, бізнесу або культурного обміну.

Розглянемо детально види туризму *за формою організації*:

1. Організований туризм. Це вид туризму, при якому подорожі плануються та реалізуються через туристичні агентства або фірми. Вони пропонують готові тури, що включають такі послуги, як проживання, транспорт і екскурсії.

2. Самостійний туризм. Цей вид передбачає, що туристи самостійно планують свої поїздки, обираючи маршрути, засоби пересування та варіанти проживання. Такий підхід забезпечує більшу свободу і гнучкість у подорожах.

За кількістю учасників:

- Індивідуальний туризм – подорожі, здійснювані однією особою або маленькою групою (сім'я, друзі).
- Груповий туризм – передбачає участь групи туристів, як правило, від 10 осіб і більше.

Розглянемо детально види туризму *за видом транспорту*:

1. Автотуризм. Це подорожі, що здійснюються автомобілем або мотоциклом.

2. Авіаційний туризм. Включає використання авіаційного транспорту для переміщення між різними пунктами призначення.

3. Велосипедний туризм. Це подорожі на велосипеді, зазвичай по спеціально розроблених туристичних маршрутах.

4. Круїзний туризм. Означає подорожі на морських або річкових суднах з відвідуванням різних портів.

5. Піший туризм. Передбачає мандрівки пішки, зокрема по гірських або лісових маршрутах.

За тривалістю подорожі:

1. Короткостроковий туризм. Поїздки, які тривають від одного дня до кількох днів. Це можуть бути поїздки на вихідні, відвідування близьких міст.

2. Довгостроковий туризм. Подорожі, які тривають більше ніж тиждень. Зазвичай пов'язані з відпочинком на курортах, тривалими подорожами до інших країн.

Таким чином, класифікація туризму відображає його багатогранність та різноманітність. Різні види і форми туризму відповідають інтересам, потребам і стилям життя людей, що робить цю індустрію надзвичайно динамічною та актуальною у сучасному світі. З розвитком технологій і зміною споживчих уподобань, нові види туризму постійно виникають, розширюючи горизонти туристичних можливостей.

1.2. Спортивно-оздоровчий туризм: сутність, поняття та характерні риси

Спортивно-оздоровчий туризм є інтеграційним напрямком, що поєднує елементи спорту, активного відпочинку та оздоровлення. Він надає можливість не лише відпочити від повсякденних турбот, але й покращити фізичний стан, зміцнити здоров'я і підвищити загальний рівень енергії. Цей вид туризму стає

дедалі популярнішим у світі, оскільки люди все більше усвідомлюють важливість активного способу життя для загального благополуччя.

Історія розвитку спортивно-оздоровчого туризму відзначається поступовою еволюцією, яка охоплює тисячоліття і пронизана різними культурними та соціальними змінами. Витоки цього виду туризму сягають давніх часів, коли фізична активність і спортивні змагання вже мали велике значення в суспільствах. Наприклад, в античній Греції проведення Олімпійських ігор з 776 року до нашої ери стало важливим етапом у розвитку спортивних активностей. Ці змагання не лише акцентували увагу на фізичній підготовці, але й слугували платформою для культурного обміну та соціальних зв'язків між містами-державами. [15]

Перехід до Ренесансу, який тривав з XIV до XVII століття, приніс нову хвилю інтересу до фізичної культури. У цей період відзначається зростання популярності фізичних вправ, що стало основою для формування спортивних традицій. З'явилися університети і спортивні товариства, які акцентували увагу на важливості фізичного виховання. Такі практики сприяли не лише покращенню здоров'я, але й формуванню спільнот, які підтримували активний спосіб життя.

У XIX столітті, з розвитком індустріалізації і залізничного транспорту, спортивно-оздоровчий туризм набуває нових масштабів. Поїздки стають доступнішими, і виникають перші спортивні клуби, які організують змагання і активності. У Великій Британії починають формуватися різноманітні туристичні групи, які реалізують екскурсії для велосипедистів і альпіністів. Це свідчить про те, що активний відпочинок починає набувати популярності як нова форма відпочинку.

Протягом XX століття спортивно-оздоровчий туризм продовжує інституалізуватися і розвиватися. Поява нових видів спорту, таких як гірські лижі, серфінг і водні види спорту, призвела до створення спеціалізованих курортів і туристичних програм, які акцентують увагу на активному відпочинку. У 1930-ті роки з'являються перші оздоровчі курорти, де

пропонуються лікувальні процедури. З ростом популярності активного відпочинку виникають спортивні події, такі як марафони, що ще більше стимулює інтерес до цього виду туризму.

На межі століть, кінець XX і початок XXI століття відзначається стрімким зростанням спортивно-оздоровчого туризму. Глобалізація, розвиток технологій і зміни в суспільних потребах призвели до появи нових форм відпочинку. Все більше людей стають свідомими своєї фізичної форми і здоров'я, що стимулює інтерес до активного туризму. Wellness-індустрія стає важливою частиною цього розвитку, адже курорти, що пропонують програми для покращення фізичного та психічного здоров'я, набирають популярність. У цей час виникає новий тренд – екологічний туризм, який об'єднує активності з екологічною освітою та охороною природи. [15]

Таким чином, історія розвитку спортивно-оздоровчого туризму демонструє постійний прогрес і адаптацію до соціальних, економічних та екологічних змін. Сьогодні цей вид туризму є важливою частиною індустрії гостинності, пропонуючи різноманітні можливості для активного відпочинку і оздоровлення. Спортивно-оздоровчий туризм не лише покращує фізичне здоров'я людей, але й сприяє формуванню здорового способу життя, а також взаємодії між людьми, що дозволяє створювати нові соціальні зв'язки та культурні обміни.

У літературі існує кілька визначень терміна «спортивно-оздоровчий туризм», які іноді можуть бути суперечливими. Наприклад, А. Конох описує його як особливий вид туристично-спортивної діяльності, який поєднує рекреаційні функції туризму з елементами спортивного туризму, за умови, що фізичні навантаження не перевищують потенційні можливості людини. Спортивно-оздоровчий туризм в Україні виник на основі самодіяльності туристів-аматорів і об'єднує спорт, відпочинок і розважальний аспект. Цей вид туризму сприяє національно-патріотичному вихованню, позитивно впливає на фізичний і психічний стан, а також готує людей до активного та якісного життя, включаючи їх професійну діяльність. [25]

П. Масляк стверджує, що спортивно-оздоровчий туризм полягає у подоланні певних відстаней, територій або маршрутів активним способом, спираючись на власні вольові та фізичні зусилля. Саме активний спосіб пересування на екологічно чистій або умовно чистій території з мальовничими пейзажами забезпечує значний оздоровчий ефект. [21]

На думку Н. Іванова, спортивно-оздоровчий туризм є самостійною і соціально орієнтованою сферою, що представляє собою спосіб життя значної частини суспільства. Це ефективний засіб духовного і фізичного розвитку особистості, виховання дбайливого ставлення до природи, а також сприяння взаєморозумінню і взаємоповазі між народами та націями. Спортивно-оздоровчий туризм виступає як форма «народної дипломатії», яка базується на реальному знайомстві з життям, історією, культурою та звичаями народів. Він є найбільш демократичним видом відпочинку, що характеризується специфічною формою народної творчості і вільним вибором активності для всіх соціально-демографічних груп населення, починаючи з дошкільнят і закінчуючи пенсіонерами [21].

Л. Шматько вважає, що самодіяльний спортивно-оздоровчий туризм – не сфера послуг, а достатньо самостійна соціально орієнтована сфера і спосіб життя значного прошарку суспільства, для якого спортивно-оздоровчий туризм служить ефективним засобом фізичного оздоровлення [21].

С. Ляшенко пропонує поєднати спортивно-оздоровчий туризм з культурним туризмом, що створює можливість для туристів не лише поліпшити фізичну форму, але й отримати культурний досвід через відвідування історичних пам'яток та участі в місцевих традиціях. Т. Савченко підкреслює екологічний аспект спортивно-оздоровчого туризму, стверджуючи, що він стимулює свідоме ставлення до охорони навколишнього середовища. Учасники, займаючись спортом на природі, стають свідомими охоронцями природи, розуміючи цінність збереження екосистем.

Л. Соколова визначає спортивно-оздоровчий туризм як форму активного відпочинку, що включає спортивні заходи на природі, такі як піші прогулянки,

велопоходи та лижний спорт. Це допомагає покращити фізичну підготовку та психоемоційний стан. А. Романов акцентує увагу на тому, що спортивно-оздоровчий туризм є сучасним трендом, що відповідає зміненим споживчим запитам. Він вважає, що нові форми туризму з'являються на фоні зниження популярності традиційних видів відпочинку.

І. Сидоренко додає, що спортивно-оздоровчий туризм є важливим фактором у розвитку здорового способу життя, оскільки він заохочує людей займатися фізичними вправами і піклуватися про своє здоров'я під час подорожей. В. Костенко наголошує на значущості інфраструктури для розвитку спортивно-оздоровчого туризму, підкреслюючи, що для успішної реалізації цього виду туризму необхідно створити умови для комфортного і безпечного проведення часу туристів. О. Грищенко вказує на те, що спортивно-оздоровчий туризм сприяє зміцненню соціальних зв'язків і активному залученню людей до громадських заходів, формуючи активну життєву позицію, яка позитивно впливає на суспільство [21].

Таким чином, спортивно-оздоровчий туризм є багатошаровим поняттям, що об'єднує аспекти фізичної активності, соціальної взаємодії, екологічної свідомості та культурного збагачення. Ці визначення науковців підкреслюють різні грані цього явища та його важливість у сучасному суспільстві.

Сьогодні спортивно-оздоровчий туризм об'єднує кілька видів діяльності, зокрема оздоровчий і спортивний туризм, створюючи таким чином багатогранний і різноманітний напрямок. Ця сфера забезпечує можливість поєднання активного відпочинку з елементами спорту та відновлення здоров'я, що робить його популярним серед різних категорій туристів.

Оздоровчий туризм, в свою чергу, зосереджується на покращенні фізичного та психологічного стану учасників. Це може включати заняття фізичними вправами, йогу, медитацію, а також різні види лікувальних процедур і wellness-програм. Цей аспект спортивно-оздоровчого туризму має на меті не лише фізичне, але й емоційне відновлення, що робить його важливим для збереження здоров'я.

Спортивний туризм, з іншого боку, включає активні види спорту, такі як пішохідні маршрути, велоподорожі, гірські походи, водні види спорту тощо. Це забезпечує можливість для людей випробувати свої фізичні можливості та отримати нові враження, здійснюючи подорожі у природних умовах. Поєднання фізичної активності з елементами відпочинку робить цей вид туризму привабливим для людей усіх вікових груп.

Отже спортивно-оздоровчий туризм не лише забезпечує активний відпочинок, але й сприяє загальному оздоровленню, підвищенню фізичної активності та покращенню якості життя. Ця сфера продовжує розвиватися, враховуючи сучасні тенденції та потреби суспільства.

Сьогодні спортивно-оздоровчий туризм об'єднує кілька видів діяльності, зокрема оздоровчий і спортивний туризм, створюючи таким чином багатогранний і різноманітний напрямок. Ця сфера забезпечує можливість поєднання активного відпочинку з елементами спорту та відновлення здоров'я, що робить його популярним серед різних категорій туристів.

Оздоровчий туризм, в свою чергу, зосереджується на покращенні фізичного та психологічного стану учасників. Це може включати заняття фізичними вправами, йогу, медитацію, а також різні види лікувальних процедур і wellness-програм. Цей аспект спортивно-оздоровчого туризму має на меті не лише фізичне, але й емоційне відновлення, що робить його важливим для збереження здоров'я.

Спортивний туризм, з іншого боку, включає активні види спорту, такі як пішохідні маршрути, велоподорожі, гірські походи, водні види спорту тощо. Це забезпечує можливість для людей випробувати свої фізичні можливості та отримати нові враження, здійснюючи подорожі у природних умовах. Поєднання фізичної активності з елементами відпочинку робить цей вид туризму привабливим для людей усіх вікових груп.

Взагалі в цьому напрямку окрім спортивно-оздоровчого туризму ще виділяють декілька базових термінів – це спортивний туризм та рекреаційний

туризм. Основні порівняння термінів «спортивний туризм», «спортивно-оздоровчий», «рекреаційний туризм» наведено нами у таблиці 1.1.

Таким чином, основні відмінності між цими термінами полягають у їхніх цілях і специфіці діяльності. Спортивний туризм акцентує увагу на змаганнях і фізичній активності, спортивно-оздоровчий туризм поєднує спорт із відновленням здоров'я, а рекреаційний туризм фокусується на відпочинку і розслабленні. Кожен з цих видів має своє місце в сучасному туристичному середовищі, задовольняючи різноманітні потреби туристів.

Таблиця 1.1

Порівняння базових термінів

Види туризму	Критерії			
	мета	форми	види діяльності	функції
Спортивно-оздоровчий туризм	підтримання організму людини і здорового фізичного стану, відновлення фізичних і духовних сил людини	Похід (подорож) туристській табір	відновлення фізичних, психічних і духовних сил людини, вдосконалення туристських знань, умінь і навичок, активний відпочинок, оздоровлення з метою підготовки туристів до спортивних походів і змагань.	Фізичне здоров'я так релаксація Зміцнення імунної системи Розвиток навичок Соціальна взаємодія Охорона довкілля Рекреація та відпочинок
Спортивний туризм	Вдосконалення техніко-тактичної майстерності учасників, забезпечення безпеки майбутніх спортивних туристських походів, виявлення найсильніших команд та учасників, виконання спортивних занять.	Спортивні туристські походи та змагання з техніки спортивного туризму.	Випробування фізичних, психічних і духовних сил людини, підвищення туристичної майстерності туриста, виконання нормативів спортивних розрядів.	Фізичний розвиток та здоров'я Розвиток навичок Соціальна взаємодія Охорона довкілля Рекреація Розвиток туризму
Рекреаційний туризм	Забезпечення комфортних умов для відпочинку Створення умов для відновлення фізичного та психологічного здоров'я Розвиток та підтримка інфраструктури Охорона природних та культурних ресурсів Розвиток регіону.	Пляжний туризм Екскурсійний туризм Спортивний туризм Спортивного оздоровчий туризм Еко-туризм Релігійний туризм І тд.	Відновлення емоційного та фізичного стану Вироблення навичок в спортивному туризмі Самопізнання Саморозвиток в культурному та історичному середовищі Навчальні та розважальні програми Заповідники Пізнавальний вид	Фізичне та психічне відновлення Збереження культурної спадщини Охорона довкілля Розвиток екологічної свідомості

Таблиця 1.1 Порівняння базових термінів

Складено автором

Характерні риси спортивно-оздоровчого туризму:

- Активність. Основним аспектом цього виду туризму є фізична активність. Туристи беруть участь у спортивних заходах, заняттях спортом на свіжому повітрі, таких як гірські походи, велопрогулянки, лижні курорти, йога на природі тощо.
- Оздоровчий аспект. Спортивно-оздоровчий туризм має на меті поліпшення фізичного та психічного стану. Багато програм включають елементи медитації, релаксації, здорового харчування і різних видів терапії.
- Різноманітність форм. Він охоплює багато форм і видів активностей, таких як водний спорт, гірський туризм, велосипедний туризм, фітнес-тури, а також лікувальний туризм, що базується на використанні природних ресурсів (лікувальні грязі, мінеральні води).
- Соціальний аспект. Спортивно-оздоровчий туризм сприяє формуванню соціальних зв'язків. Це можливість зустріти однодумців, обмінюватися досвідом і брати участь у групових заходах.
- Вплив на природу. Залежно від виду активності, цей туризм може позитивно впливати на довкілля, якщо проводиться з урахуванням принципів екологічності, або, навпаки, призводити до негативних наслідків, якщо не дотримуються екологічні норми [15].

Спортивно-оздоровчий туризм продовжує розвиватися, враховуючи зростаючий інтерес людей до здорового способу життя, активного відпочинку та збереження природи, що робить його важливим елементом не лише туристичної індустрії, але й суспільного життя в цілому.

Спортивно-оздоровчий туризм виконує кілька важливих функцій, які сприяють фізичному, психологічному і соціальному розвитку особистості, а також позитивно впливають на суспільство в цілому. Основні функції цього виду туризму включають (рис.1.2):

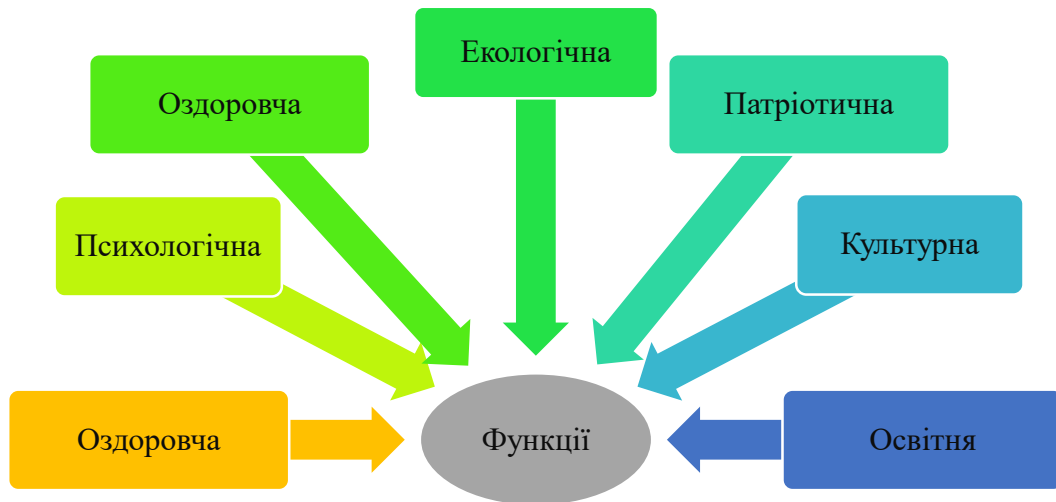

Рис.1.2. Функції сортивно-оздоровчого туризму

Складено автором

1. Оздоровча функція. Спортивно-оздоровчий туризм сприяє покращенню фізичного здоров'я учасників через активні фізичні навантаження. Регулярні фізичні вправи під час подорожей можуть зміцнити імунну систему, поліпшити серцево-судинну функцію та загальний тонус організму.

2. Психологічна функція. Участь у спортивно-оздоровчому туризмі допомагає знизити рівень стресу, покращити настрій і загальне психоемоційне самопочуття. Природа, активність і соціалізація сприяють емоційній розрядці та зняттю напруги.

3. Соціальна функція. Спортивно-оздоровчий туризм сприяє розвитку соціальних зв'язків і взаємодії між людьми. Групові активності, такі як піші походи або спортивні змагання, формують командний дух і допомагають завести нові знайомства.

4. Екологічна функція. Цей вид туризму може сприяти розвитку екологічної свідомості. Учасники активного відпочинку мають можливість ближче познайомитися з природою, що підвищує їхню відповідальність за збереження навколишнього середовища.

5. Освітня функція. Спортивно-оздоровчий туризм включає в себе можливість отримання нових знань та навичок, таких як техніка безпеки під час активного відпочинку, орієнтування на місцевості або основи екології.

6. Культурна функція. Спортивно-оздоровчий туризм часто поєднується з вивченням культурних особливостей регіонів, що відвідуються. Це сприяє формуванню культурної компетенції і розширенню світогляду.

7. Економічна функція. Розвиток спортивно-оздоровчого туризму може позитивно впливати на економіку регіонів. Створення інфраструктури, зокрема, готелів, кемпінгів і спортивних баз, сприяє створенню робочих місць і залученню інвестицій.

8. Патріотична функція. Спортивно-оздоровчий туризм може включати в себе заходи, спрямовані на національно-патріотичне виховання, що допомагає зміцнити почуття гордості за свою країну та її культурну спадщину [15].

Таким чином, спортивно-оздоровчий туризм має багато функцій, які взаємодіють між собою, формуючи цілісний позитивний вплив на індивіда і суспільство в цілому.

1.3. Види спортивно-оздоровчого туризму та їх специфічні особливості

Спортивно-оздоровчий туризм є складовою частиною туристичної індустрії, що поєднує активний відпочинок і фізичні навантаження, спрямовані на покращення здоров'я та загального стану людини. Цей вид туризму охоплює різноманітні активності, які мають свої унікальні особливості, що роблять їх привабливими для різних категорій туристів.

Пішохідний (трекінговий) туризм є одним з найпопулярніших видів спортивно-оздоровчого туризму. Учасники мають можливість здійснювати подорожі пішки по живописних маршрутах, зазвичай у горах або лісах, що дозволяє насолодитися красою природи. Цей вид активності може варіюватися від легких прогулянок до складних походів, що тривають кілька днів.

Пішохідний туризм не лише сприяє розвитку фізичної витривалості, але й допомагає зняти стрес і покращити емоційний стан, адже спілкування з природою позитивно впливає на психічне здоров'я. Крім того, ночівлі в наметах під зірками сприяють розвитку навичок самообслуговування та зближенню з природою [15].

Велосипедний туризм передбачає подорожі на велосипедах, які можуть бути як міськими, так і позашляховими. Цей вид спорту дозволяє учасникам насолоджуватися свободою руху, відкриваючи нові маршрути та місця. Велосипедний туризм забезпечує не лише фізичні навантаження, які позитивно впливають на серцево-судинну систему, але й сприяє екологічності, адже він не викликає забруднення довкілля. Групові поїздки на велосипедах стимулюють соціалізацію та взаємодію між учасниками, що допомагає формувати командний дух і сприяє розвитку дружніх стосунків.

Круїзний туризм набуває популярності завдяки можливості поєднати комфорт і активний відпочинок. Під час подорожі на круїзних лайнерах учасники мають змогу відвідати різні порти та країни, насолоджуючись розвагами та спортивними програмами на борту. Круїзи пропонують широкий спектр зручностей, таких як ресторани, басейни, спортзали та спа-салони, що робить їх привабливими для туристів, які цінують комфорт. Це також створює можливості для культурного обміну та знайомства з історією та традиціями різних країн.

Лижний та сноубординговий туризм — це види спорту, які користуються популярністю взимку. Цей вид відпочинку передбачає спуски з гір на лижах або сноуборді і вимагає певних фізичних навантажень, що зміцнюють м'язи ніг і покращують координацію. Гірськолижні курорти пропонують різноманітні траси, що підходять для різних рівнів підготовки, що робить цей вид активності доступним для всіх. Спортивні змагання та фестивалі, що проходять на таких курортах, залучають численних туристів, створюючи дружню атмосферу та можливості для соціалізації [15].

Водний туризм охоплює подорожі на каяках, каное, яхтах та інших водних засобах. Цей вид активності вимагає певних фізичних зусиль, зміцнює м'язи верхньої частини тіла та покращує витривалість. Водний туризм може включати риболовлю, дайвінг і серфінг, що дозволяє туристам насолоджуватися різними водними активностями. Спілкування з природою на воді має заспокійливий ефект, що допомагає зняти стрес і покращити загальний емоційний стан.

Фітнес-туризм — це вид, який орієнтований на заняття спортом та активний відпочинок. Фітнес-тури часто проходять у курортних зонах, де учасники мають можливість займатися спортом, йогом, пілатесом та іншими активностями під керівництвом кваліфікованих інструкторів. Цей вид туризму сприяє формуванню здорових звичок і підтриманню активного способу життя. Програми фітнес-туризму зазвичай включають заняття на свіжому повітрі, що підвищує ефективність тренувань і загальне самопочуття [15].

Спортивні кемпінги представляють собою організовані табори, де учасники займаються різними видами спорту. Ці кемпінги, як правило, мають кваліфікованих тренерів, які проводять тренування, забезпечуючи учасників необхідними знаннями та навичками. Спільні активності, що проводяться в рамках кемпінгів, заохочують командну роботу і соціалізацію, створюючи тісні зв'язки між учасниками. Різноманіття видів спорту, доступних у кемпінгах, дозволяє кожному знайти заняття до душі, що сприяє індивідуальному розвитку.

Екстремальний туризм привертає увагу любителів адреналіну і активних пригод. Цей вид туризму включає заняття, такі як альпінізм, парапланеризм та скелелазіння, що вимагають високої фізичної підготовки і психологічної витривалості. Екстремальні види спорту пропонують унікальні враження та можливості для самореалізації. Участь у таких активностях формує специфічні навички та дозволяє людям виходити за межі своїх можливостей, що робить цей вид туризму надзвичайно привабливим для екстремалів.

Терапевтичний туризм поєднує відпочинок і лікувальні процедури, що часто включає спа-процедури, лікувальні ванни або відвідування термальних джерел. Цей вид активності націлений на поліпшення фізичного та психічного стану учасників. Терапевтичні програми зазвичай містять різноманітні медичні послуги, що допомагають туристам відновити сили та покращити здоров'я. Цей тип туризму пропонує відвідувачам можливість поєднати відпочинок із лікуванням, що робить його особливо популярним серед людей, які прагнуть поліпшити своє здоров'я.

Культурно-спортивний туризм поєднує в собі спортивні заходи та культурні події. Учасники можуть брати участь у спортивних змаганнях, фестивалях і культурних заходах, що дозволяє їм насолоджуватися різноманіттям активностей. Цей вид туризму сприяє знайомству з різними культурами та традиціями, що розширює кругозір і допомагає розвивати толерантність до різних народів. Культурно-спортивний туризм є демократичним і відкритим для всіх соціальних груп, що робить його доступним для різних верств населення [15].

Таким чином, спортивно-оздоровчий туризм охоплює різноманітні види активного відпочинку, що дозволяє людям займатися спортом, оздоровлюватися та насолоджуватися природою. Кожен вид туризму має свої специфічні особливості, які роблять його привабливим для різних категорій туристів, що сприяє формуванню здорового способу життя та покращенню якості життя загалом.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Ресурсний потенціал України для розвитку спортивно-оздоровчого туризму

Поки що Україна не належить до світових лідерів за кількістю відвідувань туристами, проте її особливості географічного розташування та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природно-ресурсного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалу створюють можливості для інтенсивного розвитку багатьох видів і внутрішнього, і іноземного туризму.

Сучасна Україна належить до тих країн, що мають значний, але нереалізований потенціал туристичної галузі.

Геополітичне положення України має стратегічну цінність, оскільки Україна знаходиться між Північчю і Півднем Європи, між Європою і країнами Кавказу.

Ресурсний потенціал України для розвитку спортивно-оздоровчого туризму є значним завдяки її багатій природній, географічній та кліматичній різноманітності. Країна володіє різноманітними ландшафтами та умовами, що сприяють розвитку широкого спектра спортивних та оздоровчих видів туризму. Основні складові ресурсного потенціалу України для цього напрямку представлено на рис.2.1.

Природний потенціал України для розвитку спортивно-оздоровчого туризму є надзвичайно різноманітним завдяки унікальним географічним умовам, ландшафтам і кліматичним особливостям кожного регіону. В залежності від регіону, в Україні можна розвивати різні форми спортивного та оздоровчого туризму: від гірських походів і лижного відпочинку до оздоровлення на мінеральних джерелах та активного водного туризму.

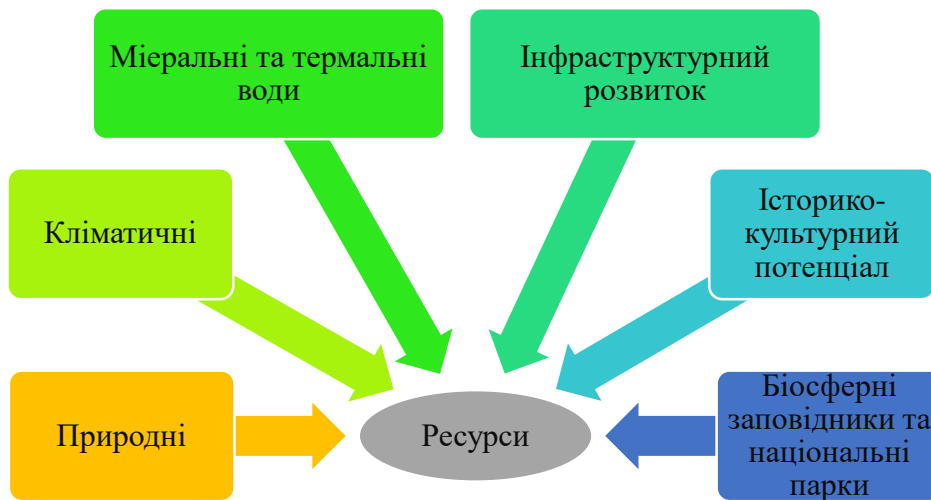

Рис.2.1. Основні складові ресурсного потенціалу України для розвитку спортивно-оздоровчого туризму

Складено автором

Найбільшу частку в компонентній структурі природних ресурсів України становлять земельні ресурси (44,4 % від усього ресурсного потенціалу). На другому місці є мінеральні ресурси (28,3 %), на третьому – водні (13,1), на четвертому – природні рекреаційні (9,5 %). Найнижчий потенціал в Україні мають лісові (4,2 %) та фауністичні (0,5 %) ресурси (рис. 2.2) [36].

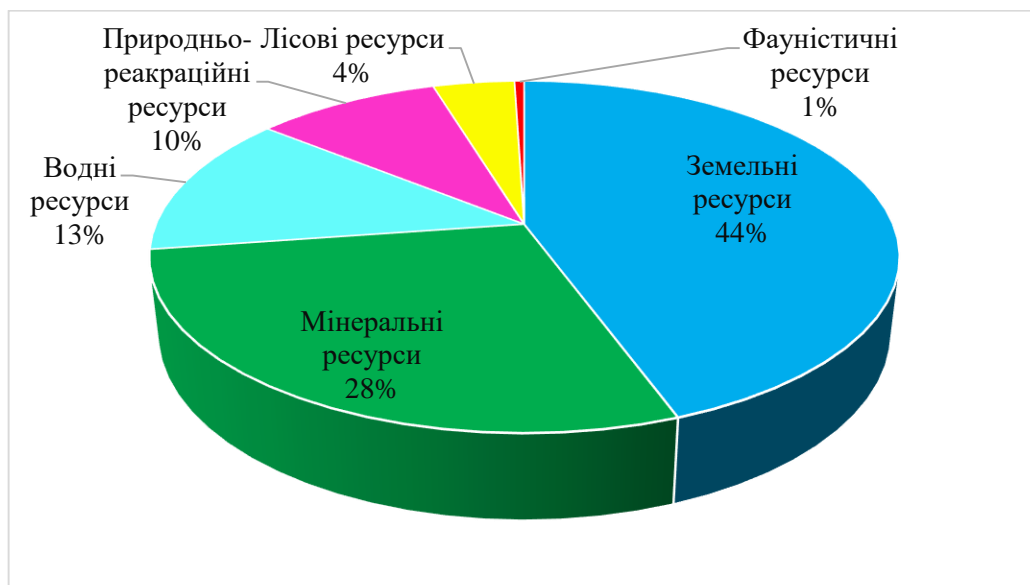

Рис.2.2.Компонентна структура природно-ресурсного потенціалу України

Складено автором

До складових природного потенціалу належить:

1. Гори. Гірський регіон Карпат є одним із найпопулярніших напрямків для розвитку спортивно-оздоровчого туризму. Гірські масиви створюють ідеальні умови для гірськолижного туризму взимку та піших походів, трекінгу, велотуризму та альпінізму влітку. Карпати також славляться мінеральними джерелами та санаторно-курортними комплексами, що сприяють розвитку оздоровчого туризму.

Незважаючи на тимчасову окупацію Криму, ці гори є природним ресурсом з великим потенціалом для розвитку гірських походів, альпінізму та інших активних видів туризму. Кримські гори також пропонують можливості для оздоровчого туризму завдяки їхньому помірному клімату і цілощому морському повітрю.

2. Водні ресурси. Найважливішими водними ресурсами України є: Чорне та Азовське моря, а також територією України протікає 30 тис. річок, серед яких найбільшими є: Дніпро (3-тя за довжиною ріка у Європі), Дністер, Дунай, Південний Буг, Сіверський Донець. Річками Карпат можна здійснювати сплави на байдарках, рафтинг такими річками як: Черемош, Прут, Тиса, Стрий та інші (рис.2.3). Ці водні артерії відкривають широкі можливості для водного туризму, зокрема каякінгу, рафтингу, сплавів на байдарках і каное. Також річки приваблюють любителів риболовлі та активного відпочинку на воді [42].

Одним із найвідоміших озерних регіонів є Шацькі озера на Волині. Вони є важливим центром для розвитку водного спорту, риболовлі, оздоровчого туризму та екотуризму.

Узбережжя Чорного моря та Азовського моря мають величезний потенціал для розвитку морського туризму, включаючи пляжний відпочинок, дайвінг, яхтинг, віндсерфінг та інші водні активності. Крім того, морське повітря та кліматичні умови сприяють оздоровленню, що робить ці регіони популярними для санаторно-курортного відпочинку.

3. Лісові масиви. За кількістю лісових насаджень Україна має одне з провідних місць у Європі. Для спортивно-оздоровчого туризму велику цінність

мають ландшафти, завдяки своїм оздоровчим та пізнавальним властивостям, вони включають рельєф, краєвиди та печери.

Перспективним регіоном є Полісся, цей північно-західний регіон України покритий густими лісами та болотами, що робить його привабливим для розвитку екотуризму, піших походів, сплавів по річках і велосипедних маршрутів. Полісся також є важливим регіоном для мисливського та риболовного туризму [42].

Рис.2.3. Природні рекреаційно-туристичні ресурси України, [27]

Лісисті райони Карпат є важливими для розвитку піших походів, веломаршрутів та кемпінгу.

Таким чином, природний потенціал України дозволяє розвивати спортивно-оздоровчий туризм у різних формах — від активного відпочинку на природі до оздоровчих процедур у курортних зонах.

Кліматичні умови України є сприятливими для розвитку спортивно-оздоровчого туризму завдяки помірно-континентальному клімату, який забезпечує різноманітність сезонних можливостей для активного відпочинку. Тепле літо та відносно м'яка зима дозволяють розвивати як літні, так і зимові

види спортивного туризму. Наприклад, у теплі місяці популярними є пішохідні походи, велотури, рафтинг, а в зимовий період — гірськолижний спорт, сноубординг та катання на ковзанах. Крім того, наявність гірських масивів (Карпати), водних ресурсів (річки та озера) та лісових зон сприяє розвитку спортивних і оздоровчих видів туризму протягом усього року.

Сезонність та різноманіття активностей в залежності від кліматичних умов:

1. Літній сезон (травень-вересень):

- Пішохідний туризм: Літо в Україні характеризується теплом, що сприяє проведенню пішохідних походів у горах, лісах і парках. Популярні маршрути проходять через Карпати, Кримські гори та заповідники, де туристи можуть насолоджуватися природою, флорою та фауною.
- Велотуризм: Завдяки помірним температурам і мальовничим краєвидам, велосипедні маршрути стають дедалі популярнішими. Туристи можуть досліджувати сільську місцевість, історичні пам'ятки і національні парки на велосипедах.
- Водні види спорту: Річки та водойми України пропонують можливості для каякінгу, рафтингу та віндсерфінгу. Дніпро, Дністер, а також численні озера запрошують на активний відпочинок.

2. Зимовий сезон (грудень-березень):

- Гірськолижний туризм: Українські Карпати та Крим пропонують чудові умови для гірськолижного спорту. Багато курортів, таких як Буковель та Яремче, мають розвинену інфраструктуру для гірськолижників різного рівня.
- Сноубординг: Зими в Україні зазвичай м'які, що дозволяє займатися сноубордингом у гірських районах.
- Зимові походи: Легкі зими також відкривають можливості для зимових походів, снігоступінгів і катання на санках.

Як бачимо, кліматичні умови України є сприятливими для розвитку спортивно-оздоровчого туризму завдяки різноманітності сезонних можливостей, природних ресурсів та зростаючої інфраструктури. Це створює передумови для активного відпочинку та залучення туристів як з внутрішнього, так і з міжнародного ринку.

Мінеральні та термальні води. Мінеральні джерела та курортні зони в Україні відіграють важливу роль у розвитку спортивно-оздоровчого туризму, завдяки своїм лікувальним властивостям, природній красі та розвиненій інфраструктурі. Україна багата на різноманітні мінеральні води, які класифікуються за їх складом та лікувальними властивостями, включаючи сульфатні, гідрокарбонатні та мінеральні води з високим вмістом натрію.

Бальнеологічні ресурси - мінеральні води та лікувальні грязі зосереджені у Причорноморському, Азовському та Карпатському регіонах, найстаріші грязьові курорти України: Куяльник, Бердянськ. Найбільша кількість джерел мінеральних вод знаходиться у Львівській та Закарпатській областях. Деякі з них, зокрема «Миргородська», «Куяльник», «Поляна квасова», «Березівські мінеральні води», «Нафтуса» і радонові води, мають світове значення та є унікальними [42].

Карпатський регіон є найбільш бальнеологічним, зокрема Передкарпаття. Тут освоєно понад 200 джерел і свердловин мінеральних вод.

Не менш важливим бальнеологічним регіоном є Поділля, де розташовано 10 родовищ і 16 ділянок мінеральних вод.

Україна володіє практично невичерпними і найбільшими у світі запасами лікувальних грязей, які складаються з різних за природним утворенням і лікувальною дією відкладів морських заток, боліт і озер.

Серед найвідоміших курортів України Трускавець займає особливе місце. Цей курорт славиться лікувальними водами, які активно використовуються для терапії різних захворювань. Трускавець також пропонує туристам можливість займатися пішохідним та велотуризмом, а мальовничі карпатські пейзажі лише підсилюють привабливість регіону. Іншим популярним курортом є Моршин, де

мінеральні води, що використовуються для лікування шлунка і кишківника, поєднуються з красивими природними ландшафтами, які ідеально підходять для активного відпочинку на свіжому повітрі.

Бердянськ, розташований на узбережжі Азовського моря, славиться своїми лікувальними грязями та мінеральними водами. Цей курорт відмінно підходить для пляжного відпочинку, водних видів спорту та оздоровчих процедур. Слов'янськ, з його лікувальними грязями, пропонує розвинуту інфраструктуру для спортивно-оздоровчого туризму, а Закарпаття, багате на термальні джерела, забезпечує можливості для гірського туризму та відвідування спа-комплексів.

Крім того, мінеральні джерела та курортні зони України сприяють розвитку екологічної свідомості серед туристів. Багато курортів акцентують увагу на принципах сталого розвитку та охорони навколишнього середовища, заохочуючи туристів до дотримання екологічних норм. Це також позитивно впливає на місцеві громади, адже розвиток туристичної інфраструктури забезпечує нові робочі місця і підвищує рівень життя місцевих жителів.

Отже, мінеральні джерела та курортні зони України створюють унікальні можливості для розвитку спортивно-оздоровчого туризму. Завдяки своїм лікувальним водам, природним красотам та можливостям для активного відпочинку, ці регіони приваблюють туристів з різних куточків світу, пропонуючи не лише лікувальні процедури, але й насолоду від природи та активний спосіб життя.

Біосферні заповідники та національні парки України. Потенціал України налічує понад 6700 природно-заповідних територій, у тому числі 20 природних заповідників. В даний час функціонує 13 природних заповідників, 11 національних природних парків. Заповідники і національні природні парки займають більше 10% території України і розташовані у всіх фізико-географічних її регіонах, що правда дана ситуація була станом на кінець 2021 року.

Нажаль у зв'язку з воєнними діями та окупацією територій важко зазначити чи відбувається функціонування усіх заповідників, у якому стані флора та фауна, які збитки нанесені через мінування територій та ракетні удари.

Біосферні заповідники та національні парки України становлять важливу частину природно-заповідного фонду країни і є унікальними територіями, які сприяють розвитку спортивно-оздоровчого туризму. Ці охоронювані території пропонують туристам можливість насолоджуватися природою, займатися активним відпочинком, а також отримувати оздоровчі переваги від контакту з навколишнім середовищем.

Національні парки в Україні, такі як Карпатський, Синевир, Шацький і Нижньодніпровський, відомі своєю багатою флорою та фауною, а також красивими природними ландшафтами. Карпатський національний парк, розташований в гірському регіоні, є популярним місцем для пішохідного туризму, скелелазіння та велосипедних прогулянок. Тут можна насолоджуватися мальовничими краєвидами, численними водоспадами та чистими гірськими ріками, які створюють ідеальні умови для активного відпочинку.

Національний природний парк Синевир славиться своїм унікальним озером, яке є найглибшим в Карпатах. Ця територія пропонує безліч пішохідних маршрутів, що ведуть через живописні лісові масиви, і є ідеальним місцем для любителів трекінгу та екотуризму. Крім того, на базі парку можна знайти багато інформації про природоохоронні ініціативи, що підвищує екологічну свідомість серед туристів [42].

Шацький національний парк, розташований у Волинській області, є відомим курортом завдяки своїм численным озерам та чистим водам. Тут можна займатися водними видами спорту, такими як каякінг, катамарани, а також відпочивати на пляжах. Кліматичні умови цього регіону сприяють розвитку оздоровчого туризму, адже відпочинок на природі на свіжому повітрі має позитивний вплив на здоров'я.

Біосферні заповідники, такі як Асканія-Нова та Чорноморський, також сприяють розвитку спортивно-оздоровчого туризму. Заповідник Асканія-Нова є одним із найстаріших в Україні і відомий своєю різноманітністю рослинного та тваринного світу. Тут туристи можуть брати участь у екскурсіях, спостерігати за дикими тваринами, а також відвідувати різні освітні програми, що підвищують усвідомлення про важливість збереження біорізноманіття.

Чорноморський біосферний заповідник пропонує можливості для розвитку водного туризму. У цьому регіоні можна займатися вітрильним спортом, риболовлю, а також брати участь у прогулянках на катерах. Завдяки різноманітності морських екосистем, заповідник є чудовим місцем для вивчення природи та відпочинку на узбережжі.

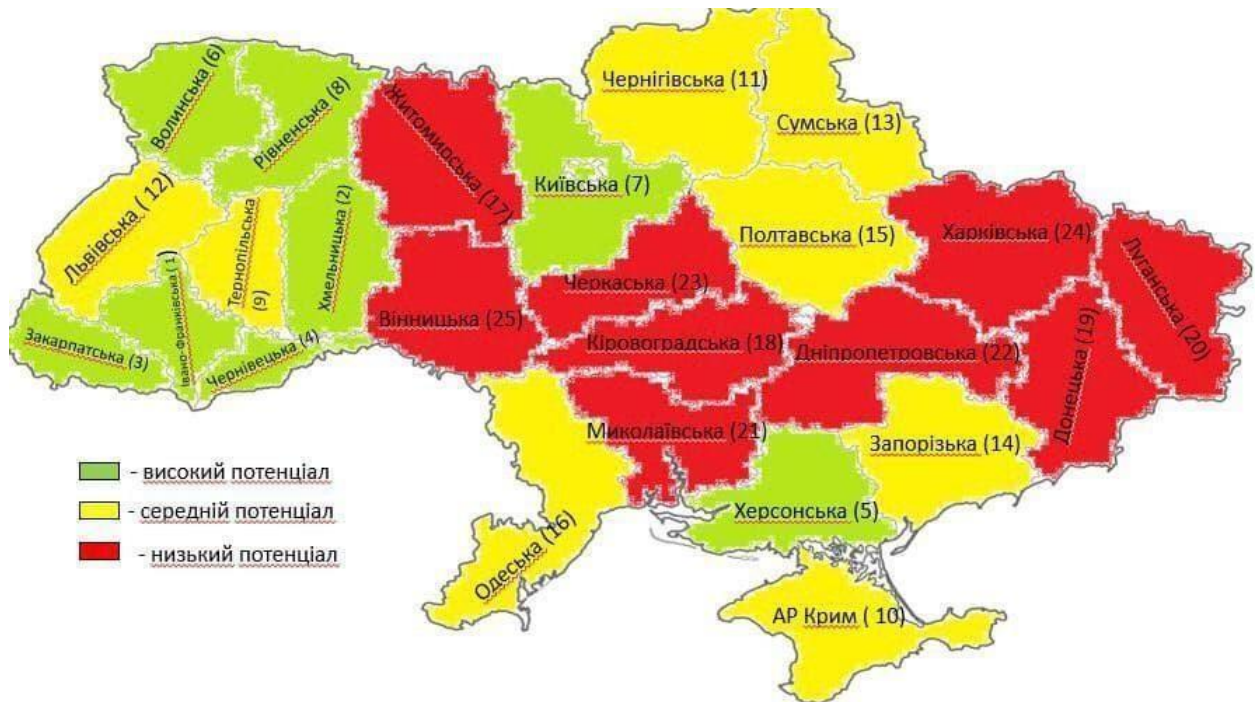
Важливо відзначити, що біосферні заповідники та національні парки не лише забезпечують умови для активного відпочинку, але й виконують важливу роль у збереженні природних ресурсів та екосистем. Вони забезпечують охорону рідкісних видів флори і фауни, а також є платформою для проведення екологічних акцій та програм, що популяризують екологічну свідомість серед населення. [27]

Завдяки природному багатству, культурній спадщині та можливостям для активного відпочинку, біосферні заповідники та національні парки України мають величезний потенціал для розвитку спортивно-оздоровчого туризму. Вони пропонують туристам не лише можливість відновлення сил і поліпшення здоров'я, але й забезпечують унікальний досвід взаємодії з природою, що сприяє загальному благополуччю та гармонії з навколишнім середовищем.

Також в Україні сформований природно-ресурсний рейтинг, який існував до початку повномасштабного вторгнення росії, де було виділено області з високим, середнім та низьким природним потенціалом (рис.2.4).

Отже, бачимо що до регіонів з високим природним потенціалом належить: Івано-Франківська, Хмельницька, Закарпатська, Чернівецька, Херсонська, Волинська, Київська і Рівненська). Середній природній потенціал - Тернопільська, АР Крим, Чернігівська, Львівська, Сумська, Запорізька,

Полтавська і Одеська. На жаль низький природний потенціал у Житомирській, Кіровоградській, Донецькій, Луганській, Миколаївській, Дніпропетровській,

Черкаській, Харківській та Вінницькій області.

Рис.2.4 Рейтинг природно-ресурсного потенціалу регіонів України [27]

Історико-культурний потенціал України має величезне значення для розвитку спортивно-оздоровчого туризму. Країна, багата на культурну спадщину, має безліч історичних пам'яток, традицій, обрядів та культурних практик, які можуть бути інтегровані в активний відпочинок і оздоровчі програми. Поєднання фізичної активності з вивченням історії та культури створює унікальні можливості для туристів.

В Україні понад 140 тис. пам'яток перебуває на державному обліку з них 9952 внесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (рис.2.5).

Однією з основних складових історико-культурного потенціалу є архітектурні пам'ятки, які розкидані по всій Україні. Наприклад, відвідування Київської Лаври, Софійського собору чи замків Львова може бути поєднано з пішохідними або велосипедними турами, що дозволяє туристам не лише

насолоджуватися природою, а й глибше зануритися в історію регіону. Різноманітні фестивалі, які відбуваються в цих містах, пропонують можливості для активного відпочинку, адже вони часто включають спортивні змагання, майстер-класи з традиційних видів спорту та оздоровчі заходи.

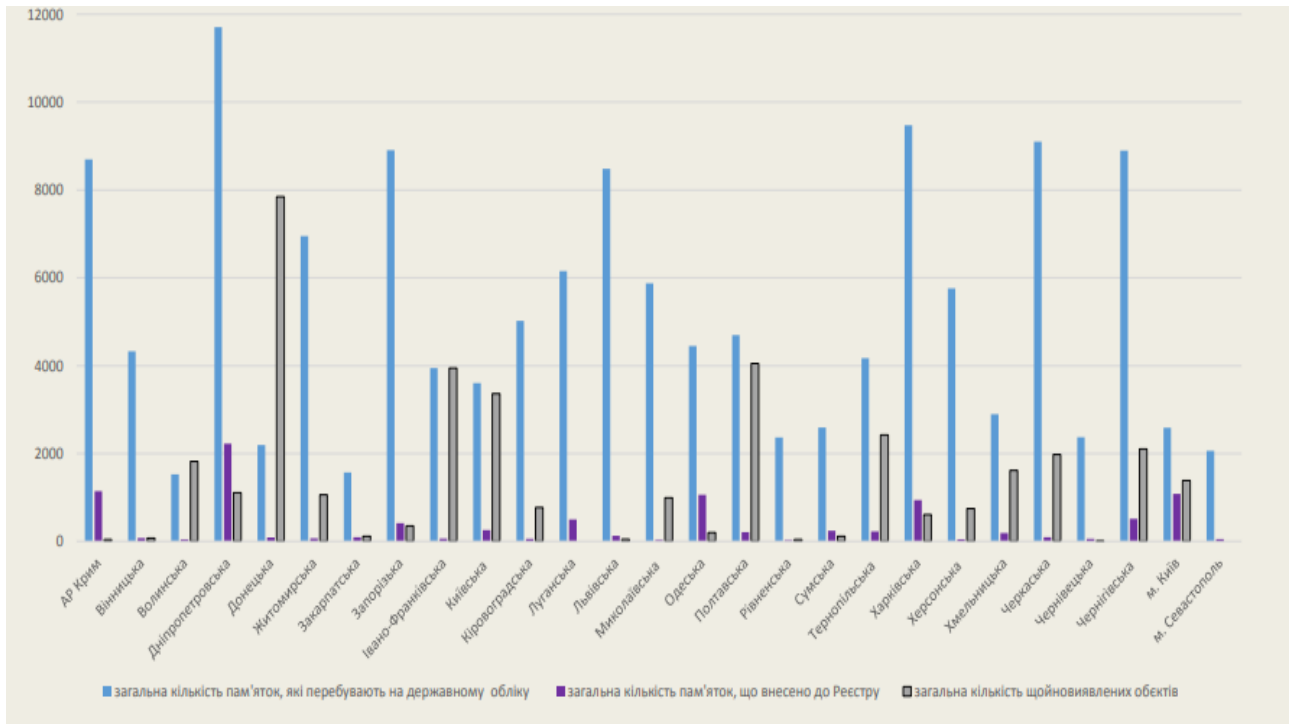

Рис.2.5. Загальний потенціал нерухомої культурної спадщини в межах адміністративно-територіальної одиниці області

Крім архітектурних пам'яток, важливими аспектами є традиції та звичаї українського народу. Спортивно-оздоровчий туризм може бути успішно пов'язаний з організацією культурних заходів, таких як фестивалі народних танців, театральні вистави, майстер-класи з народних ремесел та святкування національних свят. Ці події можуть включати активні елементи, такі як змагання з традиційних видів спорту, що допоможе залучити туристів, які цікавляться як культурою, так і фізичною активністю [42].

Також важливим аспектом є розвиток еко-туризму, який поєднує в собі елементи історії та природи. Наприклад, екскурсії по історичних маршрутах, що проходять через мальовничі природні ландшафти, можуть включати пішохідні прогулянки, велотури або навіть кінні прогулянки. Такі маршрути можуть пролягати через регіони з багатою історією, такі як Поділля чи

Закарпаття, де туристи мають можливість ознайомитися з традиційним способом життя місцевих жителів, спостерігати за природою і займатися спортом.

Крім того, розвиток спортивно-оздоровчого туризму може бути підтриманий державними ініціативами, спрямованими на збереження та популяризацію культурної спадщини. Це може включати програми з розвитку інфраструктури для туристів, такі як прокладка нових маршрутів, організація культурних та спортивних подій, створення інформаційних центрів та екологічних стежок.

Значення історико-культурного потенціалу також підкреслюється можливістю залучення міжнародних туристів, які прагнуть відкрити для себе нові горизонти, досліджуючи не лише фізичну активність, а й глибину культури та історії. Інтеграція спортивно-оздоровчого туризму з історичними та культурними елементами робить цей вид туризму більш привабливим і різноманітним.

Висновуючи, історико-культурний потенціал України надає безмежні можливості для розвитку спортивно-оздоровчого туризму. Поєднання фізичної активності, культурних традицій і природної краси створює унікальний туристичний продукт, який може задовольнити різноманітні потреби туристів і сприяти збереженню культурної спадщини України. Це, у свою чергу, позитивно вплине на економіку регіонів, підвищуючи інтерес до їхньої історії, культури та природи.

Інфраструктурний розвиток є ключовим чинником для успішного розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні. Він охоплює широкий спектр аспектів, які сприяють створенню комфортних умов для туристів, стимулюючи їхню активність і залученість у різні види спорту та оздоровчі програми. Правильне планування та інвестиції в інфраструктуру можуть значно підвищити привабливість країни як туристичного напрямку.

По-перше, важливою складовою інфраструктури є транспорт. Розвинена мережа доріг, залізничного та авіаційного сполучення забезпечує легкий доступ

до курортів, національних парків, біосферних заповідників та інших туристичних об'єктів. Сучасні транспортні засоби, такі як швидкісні потяги та комфортабельні автобуси, можуть зробити подорожі більш зручними та швидкими, що, в свою чергу, збільшує потік туристів, які прагнуть займатися активним відпочинком.

По-друге, розвиток спортивної інфраструктури має величезне значення для залучення туристів. Стадіони, спортивні комплекси, фітнес-центри, басейни, тенісні корти та інші спортивні споруди мають бути доступними та сучасними. В Україні існує потенціал для побудови нових спортивних об'єктів, які можуть проводити змагання та тренінги. Такі заклади можуть привертати не лише туристів, а й спортсменів з інших країн для участі в різноманітних змаганнях, що в свою чергу сприяє популяризації спортивно-оздоровчого туризму.

По-третє, важливу роль відіграє інфраструктура для забезпечення активного відпочинку на природі. Прокладка пішохідних, велосипедних та кінних маршрутів сприяє розвитку еко-туризму та спортивних активностей. Окрім цього, облаштування туристичних баз, кемпінгів, гірських курортів та зон для відпочинку на природі допомагає створити комфортні умови для туристів, які бажають займатися активним спортом, таким як трекінг, альпінізм або водні види спорту.

По-четверте, важливо враховувати розвиток інфраструктури обслуговування туристів, включаючи готелі, ресторани, кафе та інші заклади, що пропонують харчування і проживання. Сучасні готелі, що пропонують спеціалізовані оздоровчі програми, такі як спа-процедури, фітнес-тренування та дієтичне харчування, можуть стати популярними серед туристів, які прагнуть покращити своє здоров'я під час відпочинку.

По-п'яте, варто зазначити, що для розвитку спортивно-оздоровчого туризму необхідно впроваджувати сучасні технології, які забезпечують ефективне управління інфраструктурою. Це може включати системи електронного бронювання, інтерактивні картки туристичних маршрутів,

мобільні додатки для туристів та інформаційні платформи, які допомагають планувати поїздки та організовувати активності.

Загалом, інфраструктурний розвиток в Україні має величезний потенціал для розвитку спортивно-оздоровчого туризму. Інвестиції в транспорт, спортивні споруди, туристичні маршрути та обслуговування створюють сприятливі умови для туристів, сприяють залученню нових відвідувачів та підвищують конкурентоспроможність країни на світовій туристичній арені. Ефективна інфраструктура не тільки забезпечує комфорт і зручність, а й підвищує якість обслуговування, що є важливим чинником для формування позитивного іміджу України як туристичного напрямку.

Таким чином, ресурсний потенціал України для розвитку спортивно-оздоровчого туризму є значним і різноманітним, що дозволяє країні залучати туристів як зсередини країни, так і з-за кордону, пропонуючи їм різноманітні варіанти активного та оздоровчого відпочинку.

2.2. Регіональні особливості розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні

Регіональні особливості розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні формуються під впливом географічних, кліматичних, природних і культурних факторів, що створює різноманітні можливості для активного відпочинку та оздоровлення в різних куточках країни. Кожен регіон має свої унікальні характеристики, які можуть бути використані для залучення туристів та розвитку спортивного туризму.

Розглянемо ключові регіони та їх особливості.

Карпатський регіон традиційно є одним з найбільш відомих напрямків для спортивно-оздоровчого туризму в Україні. Цей регіон пропонує численні можливості для зимового та літнього відпочинку. Взимку туристи можуть займатися гірськолижним спортом на популярних курортах, таких як Буковель,

Драгобрат та Яремче. Літо ж відкриває можливості для пішохідного туризму, альпінізму, велосипедних прогулянок і сплавів на байдарках. Окрім природних переваг, регіон славиться лікувальними мінеральними джерелами, що приваблюють туристів, які бажають пройти оздоровчі курси в санаторіях та здравницях.

Причорноморський регіон відомий своїми морськими курортами, такими як Одеса, Затока, Коблеве, а також можливостями для водного спорту. Причорномор'я пропонує не лише пляжний відпочинок, але й активні види спорту, такі як віндсерфінг, дайвінг, катання на яхтах та каяках. Також тут проходять численні спортивні заходи, змагання та фестивалі, що сприяє залученню туристів з інших регіонів і країн.

У Східній Україні, зокрема в Харківській області, розвиток спортивно-оздоровчого туризму зосереджений на активностях, пов'язаних із природою та водними видами спорту. Річки та водосховища, такі як Сіверський Донець, пропонують можливості для риболовлі, сплаву, катання на човнах. Також в регіоні проводяться спортивні змагання, що привертають увагу туристів [42].

Західний регіон України відзначається багатством культурної спадщини та традицій. Міста, такі як Львів, Чернівці та Івано-Франківськ, пропонують можливості для комбінованого туризму, поєднуючи спортивні активності з вивченням історії та культури. Туристи можуть насолоджуватися пішими та велосипедними турами, вивчаючи архітектурні пам'ятки та природні ландшафти. Проведення культурних фестивалів і спортивних заходів сприяє підвищенню популярності цього напрямку.

Центральна частина України має великий потенціал для розвитку спортивно-оздоровчого туризму завдяки наявності природних резервуарів та парків. Наприклад, Київ, як столиця, пропонує безліч можливостей для активного відпочинку в парках та на водоймах, де можна займатися велоспортом, пішохідними прогулянками та спортивними змаганнями. В регіоні також проходять різноманітні спортивні події, які залучають туристів з усієї країни.

Південна частина України, особливо Крим до 2014 року, була популярною для спортивно-оздоровчого туризму завдяки своєму унікальному клімату, пляжам та гірським ландшафтам. Зараз регіони, які мають доступ до води та природних ландшафтів, пропонують альтернативні можливості для відпочинку, такі як екотуризм, пішохідні маршрути та спортивні змагання на відкритому повітрі.

Регіональний розвиток спортивно-оздоровчого туризму в Україні є важливим аспектом економічного зростання, покращення інфраструктури та підвищення якості життя населення. Зусилля щодо розвитку цього напрямку можуть бути підтримані державними та приватними ініціативами, включаючи інвестиції в інфраструктуру, популяризацію регіональних брендів та проведення міжнародних спортивних заходів. Важливо також створювати партнерства між державними органами, приватними підприємствами та місцевими громадами для досягнення сталого розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні.

Найбільш поширеним і популярним видом спортивно-оздоровчого туризму в Україні є гірськолижний. Країна володіє необхідними природними ресурсами та сприятливими умовами для його розвитку. Зокрема, гірськолижний туризм активно розвивається в Карпатському регіоні.

Карпатський регіон України відомий численними гірськолижними курортами, розташованими на території кількох областей, які приваблюють туристів різноманітним пропозиціям для активного зимового відпочинку. Курорти Карпат пропонують траси різного рівня складності, що дозволяє як початківцям, так і досвідченим лижникам знайти відповідні маршрути. Крім того, добре розвинена інфраструктура, включаючи готелі, ресторани, прокат спорядження та інші послуги, забезпечує комфортний відпочинок для туристів, роблячи цей регіон привабливим протягом зимового сезону.

Важливою складовою розвитку гірськолижний туризму в Карпатському регіоні є – добре обладнані гірськолижні траси, підйомники та маршрути, наявність сніг генеруючого обладнання, пунктів прокату гірськолижного

спорядження. На рис.2.6 представлено кількість трас та підйомників у Карпатському регіоні.

Карпатський регіон поділяється на 2 частини – Прикарпаття і Закарпаття. Прикарпаття – це Львівська, Івано-Франківська і Чернівецька області, а Закарпаття – Закарпатська область [44].

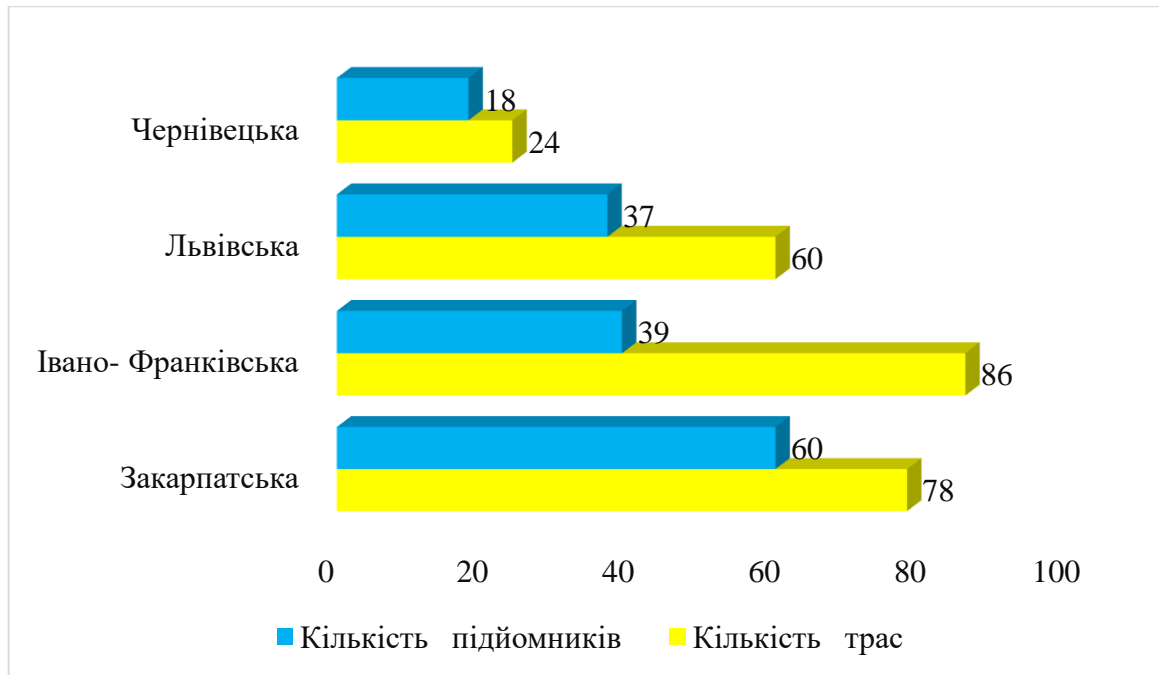

Рис.2.6. Кількість трас та підйомників у Карпатському регіоні

Складено автором

Гірськолижний туризм розвивається в 19 районах областей Карпатського регіону. Найбільша їх кількість зосереджена на території Закарпатської області – 8, по чотири гірськолижних району мають Івано-Франківська та Чернівецька області, а на території Львівської області розташована найменша кількість гірськолижних районів – 3 (рис.2.7) [44].

Лідерами з розвитку гірськолижного туризму є Закарпатська та Івано-Франківська області. Закарпатська область є лідером за кількістю районів, курортів та підйомників, а Івано-Франківська – за кількістю гірськолижних трас та засобів розміщення. Закарпатська область за умови розвитку інфраструктури має можливість стати лідером вітчизняного гірськолижного туризму. Третю

позицію за усіма показниками займає Львівська область, а четверту – Чернівецька (рис.2.8).

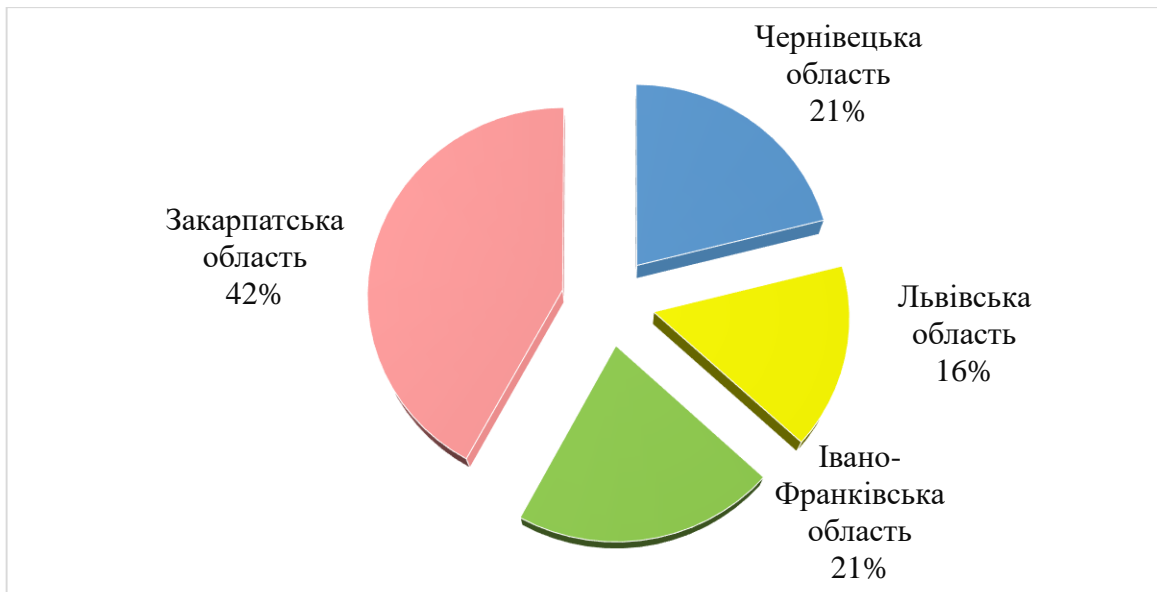

Рис.2.7. Розподіл гірськолижних районів за областями
Складено автором

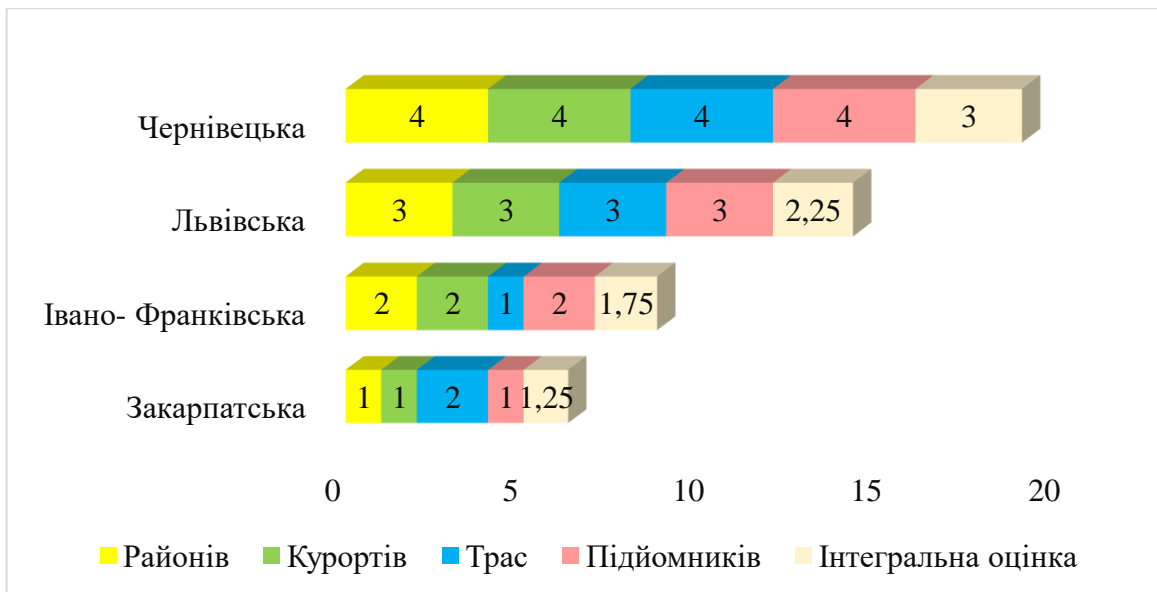

Рис.2.8. Рейтинг областей Карпатського регіону з розвитку гірськолижного туризму
Складено автором

Курорт	Розташування	Висота (м) над рівнем моря	Сезон катання	Кількість трас	Загальна довжина трас (км)	Рівні складності трас	Кількість підйомників	Типи підйомників	Засоби розміщення	Додаткові послуги
Буковель	Івано-Франківська область, с. Поляниця	920 - 1372	Грудень - квітень	68	75	Зелені, сині, червоні, чорні	16	Крісельні, бугельні	Готелі, коледжі, апартаменти, оздоровчі комплекси	Ресторани, кафе, прокат спорядження, навчальні школи
Драгобрат	Закарпатська область, с. Ясіня	1300 - 1700	Листопад - травень	20	10	Сині, червоні, чорні	7	Крісельні, бугельні, ратраки	Готелі, бази відпочинку, приватні садиби	Колиби, кафе, прокат спорядження, школи катання
Славське	Львівська область, Сколівський район	600 - 1240	Грудень - березень	22	22	Зелені, сині, червоні, чорні	11	Крісельні, бугельні, ратраки	Готелі, пансіонати, приватні садиби	Ресторани, кафе, прокат спорядження, навчальні школи
Пилипець	Закарпатська область, Міжгірський район	700 - 1497	Грудень - березень	9	20	Сині, червоні, чорні	6	Крісельні, бугельні, ратраки	Готелі, бази відпочинку, приватні садиби	Кафе, прокат спорядження, школи катання
Плай	Львівська область, Сколівський район	600 - 1160	Грудень - березень	9	6	Зелені, сині, червоні	4	Крісельні, бугельні	Готелі, бази відпочинку, приватні садиби	Ресторани, прокат спорядження, навчальні школи

Таблиця 2.1 Характеристика основних зимових курортів Карпатського регіону

Складено автором

Вижче наведено розподіл основних гірськолижних курортів Карпатського регіону за областями з короткою характеристикою кожного. Нижче представлено характеристику основних курортів Карпатського регіону у вигляді таблиці 2.1

Серед українських гірськолижних курортів особливо вирізняється Славське – найбільший і один із найстаріших зимових курортів країни. Розташоване в мальовничому Сколівському районі Львівської області, це місце приваблює туристів не лише своєю природною красою, але й чудово розвиненою інфраструктурою та багатим вибором активних розваг. Курорт пропонує понад 20 гірськолижних трас різного рівня складності: від легких "зелених" для новачків до складних "чорних" трас для досвідчених спортсменів. Окрім того, захоплюючі гірські пейзажі додають Славському особливого шарму, роблячи його привабливим не лише для катання, а й для загального відпочинку на природі [10].

Інфраструктура курорту продумана для комфортного перебування відвідувачів: тут є різноманітні варіанти розміщення – від затишних приватних садиб і пансіонатів до готелів різного рівня. Також функціонують численні кафе, ресторани та магазини, які забезпечують туристів усім необхідним під час їхнього відпочинку.

Славське є популярним напрямком не тільки взимку. В літній період воно перетворюється на ідеальне місце для гірських походів, велотуризму та інших видів активного відпочинку. Це робить курорт привабливим протягом усього року, надаючи можливість туристам насолоджуватися природою й активним відпочинком незалежно від сезону.

Гірськолижний комплекс «Буковель» є одним із найбільш динамічно розвиваючихся та популярних гірськолижних центрів не лише в Карпатському регіоні, але й в Україні загалом. Розташований у мальовничому селі Поляниця, що в Івано-Франківській області, «Буковель» розпочав свою діяльність у 2000 році і за короткий час став одним із найбільш сучасних та зручних комплексів для зимового відпочинку в країні [10].

Основні переваги комплексу «Буковель» включають декілька ключових аспектів. По-перше, це розвинена мережа гірськолижних трас, яка охоплює понад 60 маршрутів різного рівня складності – від трас для початківців до професійних спусків, що забезпечують комфортні умови для катання туристам з різним досвідом. По-друге, сучасна система підйомників, до якої входять крісельні та бугельні варіанти, дозволяє швидко й зручно підніматися на вершини гір.

Інфраструктура «Буковелю» також заслуговує на увагу. Курорт пропонує широкий вибір ресторанів, кафе, прокат спорядження, школи катання, торгові центри та різноманітні розважальні заклади, де можна відпочити після насиченого дня на схилах. Різнманітні варіанти проживання, включаючи готелі, котеджі та апартаменти, підходять для гостей з різними бюджетами та вимогами, забезпечуючи комфортний відпочинок.

Окрім зимових видів спорту, «Буковель» пропонує широкий спектр інших активних розваг протягом усього року, включаючи піші походи, велотури, кінні прогулянки та інші можливості для активного дозвілля. Завдяки поєднанню сучасної інфраструктури, різноманітних розваг та живописних краєвидів, «Буковель» став не лише провідним місцем для зимового відпочинку, але й популярним напрямком для активного туризму протягом усього року.

Драгобрат вважається одним із найвищих гірськолижних курортів в Україні, розташованим на висоті близько 1300-1700 метрів над рівнем моря в селі Ясіня, Закарпатської області. Це не лише один із найвищих курортів України, але й один із високогірних курортів Європи, що робить його унікальним місцем для зимового відпочинку [10].

Ключовими перевагами Драгобрата є його тривалий гірськолижний сезон, зумовлений висотою і стабільними сніговими умовами. Завдяки цьому, курорт є привабливим як для лижників, так і для сноубордистів, що шукають ідеальні умови для катання. Курорт пропонує понад 20 трас різного рівня складності, від легких для новачків до складних спусків для досвідчених спортсменів.

Однією з визначних особливостей Драгобрата є його мальовничі гірські пейзажі, які роблять це місце популярним не тільки серед любителів зимових видів спорту, але й серед туристів, що цінують красу природи. Окрім традиційних трас, курорт є ідеальним для фрірайдерів та прихильників катання поза підготовленими спусками, завдяки великим площам і густим лісам.

Інфраструктура Драгобрата також відповідає потребам туристів: на території курорту розташовані готелі, бази відпочинку, ресторани, кафе та пункти прокату спорядження. Усі ці фактори роблять Драгобрат одним із найпопулярніших зимових курортів серед українських і закордонних туристів, які прагнуть поєднати активний відпочинок із захопливими краєвидами й природною красою.

Тисовець - це гірський курорт в Українських Карпатах, розташований у Закарпатській області, біля села Тисовець. Цей курорт приваблює туристів як у зимовий, так і влітку, завдяки своїм чудовим природним умовам і різноманітним видам активного відпочинку.

Тисовець пропонує різнорівневі траси для лижників різного рівня підготовки. Є як легкі, так і складні траси, що задовольняють потреби як початківців, так і досвідчених лижників.

Крім лиж, Тисовець також пропонує відмінні умови для сноубордингу та інших зимових розваг, таких як катання на санях, снігоступи, снігоходи та інше.

На території курорту розташовані готелі, пансіонати, приватні будинки для оренди, ресторани, кафе та магазини з орендою та продажем спорядження.

Влітку Тисовець також приваблює туристів різноманітним літнім розваг, таких як піші прогулянки, велосипедні походи, верхова їзда та багато іншого.

Курорт знаходиться в безпосередній близькості до найкрасивіших природних місць Закарпаття, тому туристи можуть насолоджуватися чудовими гірськими краєвидами протягом усього перебування.

Таким чином, Тисовець - це чудове місце для зимового та літнього відпочинку в українських горах, де кожен знайде собі щось за смаком.

Пилипець – мальовниче гірське селище і популярний рекреаційний район, розташований у Міжгірському районі Закарпатської області, в самому серці Українських Карпат. Це місце відоме своїми природними красотами, гірськими річками та густими лісами, що створюють атмосферу гармонії з природою.

Хоча Пилипець не є таким великим курортом, як Буковель чи Драгобрат, його привабливість полягає в спокійній атмосфері, наближеності до природи та можливостях для активного відпочинку. Селище є популярним серед любителів пішохідного туризму, адже навколишні гори пропонують безліч живописних маршрутів як для піших прогулянок, так і для велотуризму.

Розташування Пилипця на тлі лісів і річок робить його ідеальним місцем для тих, хто прагне єднання з природою. У літній період тут можна насолодитися свіжим гірським повітрям, а взимку – катанням на лижах та іншими зимовими розвагами.

Пилипець також має вигідне розташування поруч з такими відомими туристичними локаціями Закарпаття, як озеро Синевир, водоспад Шипіт і Ворохта, що робить його чудовою відправною точкою для екскурсій до цих місць.

Загалом, Пилипець ідеально підходить для тих, хто шукає спокійного та релаксуючого відпочинку в гірському середовищі, далеко від міської суєти.

Яблуниця – це популярний гірськолижний курорт, розташований в Івано-Франківській області, неподалік від відомого курорту Буковель. Знаходячись на висоті близько 960 метрів над рівнем моря, Яблуниця приваблює туристів своїми вражаючими краєвидами, різноманіттям гірськолижних трас та розвиненою туристичною інфраструктурою.

Курорт пропонує сім трас, що підходять для лижників різних рівнів підготовки: від легких зелених для початківців до складніших червоних трас для досвідчених спортсменів. Загальна довжина трас становить приблизно 10 км. Для підйому на схили передбачено 5 бугельних підйомників, які забезпечують швидке та комфортне пересування.

У Яблуниці також доступний широкий вибір місць для проживання, включаючи готелі, пансіонати та приватні садиби, що дозволяє підібрати варіант на будь-який смак та бюджет. Інфраструктура курорту включає ресторани, кафе, магазини з прокатом і продажем спорядження, а також школи для навчання лижників і сноубордистів.

Крім зимових розваг, Яблуниця стає популярною і в літній період, коли туристи можуть насолоджуватися пішими походами, велосипедними прогулянками, верховою їздою та іншими видами активного відпочинку.

Оточена мальовничими гірськими пейзажами та густими лісами, Яблуниця є ідеальним місцем для релаксації та єднання з природою. Завдяки зручному розташуванню поруч із Буковелем, цей курорт є легко доступним і популярним серед туристів. Яблуниця пропонує чудові можливості для відпочинку як взимку, так і влітку, поєднуючи активні розваги з красою карпатської природи.

Таким чином, регіональні особливості розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні показують, що країна має великий потенціал для інтеграції активного відпочинку та оздоровлення в туристичний продукт. Розуміння специфіки кожного регіону та використання його природних і культурних ресурсів допоможе створити привабливі пропозиції для туристів і сприяти економічному розвитку країни в цілому.

Національна туристична організація України (НТОУ) регулярно аналізує стан в'їзного та виїзного туризму в країні. В останні роки спостерігається тенденція до поступового відновлення обсягів міжнародного туризму, особливо після обмежень пандемії. В'їзний туризм зосереджений на туристах з країн ЄС, Туреччини та сусідніх держав, з популярними напрямками, як-от Київ, Львів і Карпати. Виїзний туризм демонструє високу активність завдяки безвізовому режиму та доступним авіаперельотам, причому найпопулярнішими країнами залишаються Туреччина та Єгипет *таблиця 2.2*

Рік	В'їзд іноземців та осіб без громадянства в Україну	Виїзд громадян України за кордон	Сальдо
2012	23012823	21432836	1579987
2013	24671227	23761287	909940
2014	12711507	22437671	9726164
2015	12428286	23141646	10713360
2016	13333096	24668233	11335137
2017	14229642	26437413	12207771
2018	14342290	27976681	13634391
2019	13709562	29345897	15636335

Таблиця 2.2 В'їзд іноземців та осіб без громадянства в Україну і виїзд громадян України за кордон за даними Державної прикордонної служби України

Джерело: Туристичний барометр України

2.3. Основні проблеми розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні

Розвиток спортивно-оздоровчого туризму в Україні має значний потенціал, враховуючи природні ресурси країни, її географічне положення, а також інтерес до здорового способу життя. Однак цей сектор стикається з низкою проблем, які перешкоджають його ефективному зростанню та інтеграції в національну економіку.

Проаналізуємо проблеми розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні на сучасному етапі (рис.2.9):

1. Недостатній розвиток інфраструктури. Однією з ключових проблем розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні є слабо розвинена інфраструктура. В багатьох регіонах країни, особливо в тих, де є великий потенціал для розвитку цього виду туризму, відсутні необхідні об'єкти або вони перебувають у незадовільному стані. Це стосується спортивних споруд

(стадіони, фітнес-центри, басейни, тенісні корти), готелів, санаторіїв, комплексів для відновлення здоров'я, а також транспортної інфраструктури. Доступність до віддалених куточків, особливо Карпат і Полісся, є проблематичною через низьку якість доріг і транспортних засобів, що суттєво знижує привабливість цих регіонів для туристів [49].

Крім того, багатьом об'єктам не вистачає сучасного обладнання та умов для занять різними видами спорту, включно з такими популярними напрямками, як скелелазіння, водні види спорту, зимові види спорту, кінний спорт тощо. Відсутність високоякісних комплексів для професійних спортсменів також знижує привабливість України як міжнародного спортивного центру.

2. Низький рівень інвестицій. Розвиток спортивно-оздоровчого туризму потребує значних капіталовкладень, проте Україна стикається з проблемою низького рівня інвестицій як від внутрішніх, так і від зовнішніх джерел. Це зумовлено кількома факторами. По-перше, політична та економічна нестабільність, пов'язана з військовими діями на сході країни, робить Україну менш привабливою для інвесторів. По-друге, інвестиційний клімат погіршується через високу корупцію, недосконалу судову систему і складні регуляторні вимоги.

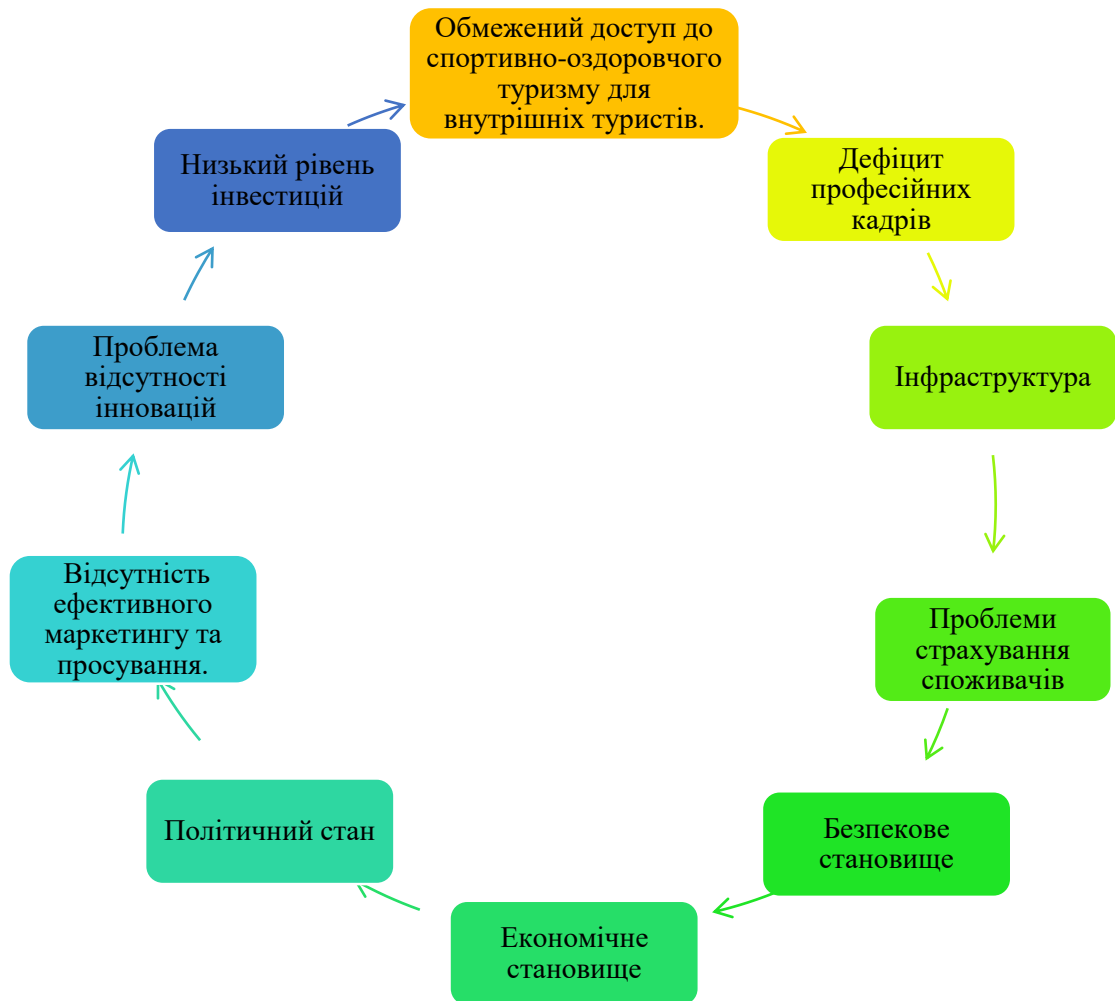

Рис.2.9. Чинники, які впливають на розвиток спортивно-оздоровчого туризму в Україні

Складено автором

Брак інвестицій негативно впливає на розвиток нових туристичних об'єктів, модернізацію наявних інфраструктурних об'єктів та створення умов для збільшення потоку як внутрішніх, так і міжнародних туристів. Оскільки інвестори не готові ризикувати своїм капіталом у нестабільному економічному середовищі, це уповільнює будівництво нових комплексів для оздоровлення та активного відпочинку, що необхідні для задоволення попиту.

3. Відсутність ефективного маркетингу та просування. Спортивно-оздоровчий туризм в Україні також страждає від недостатньої промоції на міжнародному ринку. У країні немає централізованої та ефективної стратегії маркетингу та просування цього виду туризму, що призводить до слабкої

обізнаності як українців, так і іноземних туристів про потенціал для активного відпочинку. Багато потенційних клієнтів не знають про унікальні можливості, які пропонує Україна, включаючи її природні багатства, сприятливі для гірського туризму, водних видів спорту та інших спортивних заходів.

Відсутність брендингу на міжнародному рівні і низький рівень цифрового просування також заважають залученню туристів. Сучасні туристи звертають увагу на відгуки в інтернеті, рекламу у соціальних мережах, зручні мобільні додатки та інтерактивні платформи для бронювання послуг. Українські спортивні та оздоровчі комплекси часто не представлені на провідних міжнародних онлайн-платформах або мають застарілу інформацію, що робить їх малопомітними на глобальній арені.

4. Дефіцит професійних кадрів. Ще однією серйозною проблемою є недостатня кількість професійно підготовлених фахівців у сфері спортивного туризму та оздоровлення. Якісне обслуговування та успішне функціонування спортивних комплексів вимагають наявності кваліфікованого персоналу, включно з тренерами, спортивними інструкторами, фітнес-консультантами, фізіотерапевтами та медичними працівниками. Проте в Україні спостерігається брак навчальних програм, які спеціалізуються на підготовці таких фахівців. Це призводить до низького рівня обслуговування туристів та відсутності інноваційних підходів до надання оздоровчих і спортивних послуг.

Крім того, міграція кваліфікованих кадрів за кордон у пошуках кращих умов праці і вищих зарплат ще більше погіршує ситуацію. Українські туристичні та спортивні об'єкти часто не мають можливості запропонувати конкурентоспроможні зарплати, що ще більше ускладнює залучення професіоналів [37].

5. Екологічні виклики. Деградація навколишнього середовища є ще однією серйозною проблемою для розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні. В багатьох регіонах спостерігається забруднення природних ресурсів, зокрема річок, озер, лісів та повітря. Це призводить до зменшення

привабливості таких регіонів для туристів, які шукають можливостей для екологічно чистого відпочинку і занять спортом на природі.

Зокрема, в Карпатах є проблеми з незаконною вирубкою лісів, що не тільки шкодить екосистемам, але й робить ці регіони менш привабливими для пішохідного туризму та інших видів активного відпочинку. Відсутність програм для охорони навколишнього середовища і недостатнє фінансування природоохоронних заходів ускладнює сталий розвиток цієї галузі.

6. Низька підтримка з боку держави. Держава відіграє важливу роль у розвитку спортивно-оздоровчого туризму, проте в Україні ця підтримка є недостатньою. Незважаючи на потенціал галузі, вона не отримує належної уваги з боку уряду. Відсутність стимулюючих програм, грантів або пільг для розвитку цього сектора обмежує можливості підприємців та інвесторів у його розвитку.

Зокрема, відсутність національних стратегій щодо просування спортивного туризму на міжнародних ринках, а також недосконале законодавство в частині підтримки туристичної інфраструктури, стримує розвиток цієї галузі. Це також включає брак інвестиційних програм для залучення міжнародних партнерів і компаній, які могли б внести сучасні технології та методики в розвиток спортивно-оздоровчих комплексів [37].

7. Обмежений доступ до спортивно-оздоровчого туризму для внутрішніх туристів. Значна частина населення України через економічні труднощі має обмежену можливість користуватися послугами спортивно-оздоровчого туризму. Високий рівень безробіття та низький рівень доходів значної частини громадян ускладнюють доступ до спортивних комплексів, санаторіїв та оздоровчих центрів, які часто орієнтовані на більш забезпечених клієнтів. Це знижує потенціал внутрішнього ринку і ставить питання про необхідність розвитку доступних пропозицій.

8. Соціальні та безпекові питання. Поточні військові конфлікти та політична нестабільність у деяких регіонах України є суттєвим фактором, який негативно впливає на привабливість країни для туристів, зокрема іноземців.

Туристи, як правило, уникають регіонів, які вони вважають небезпечними, що особливо впливає на туризм у східних і південних частинах країни.

9. Проблема сезонності туризму є одним із ключових викликів для розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні. Залежність від погодних умов та сезонних коливань значно обмежує можливості для підтримання стабільного туристичного потоку протягом усього року. Наприклад, більшість гірськоколичних курортів у Карпатах приваблюють туристів переважно взимку, тоді як морські курорти Чорного та Азовського морів користуються попитом лише влітку. Це призводить до нерівномірного розподілу доходів і зайнятості в туристичній галузі.

10. Проблема відсутності інновацій є значним бар'єром для розвитку туристичної галузі в Україні, зокрема в секторі спортивно-оздоровчого туризму. Недостатнє використання сучасних технологій обмежує можливості залучення нових туристів, покращення якості обслуговування, а також ефективного управління туристичними потоками. Сучасні технологічні рішення мають потенціал не лише покращити враження туристів, але й оптимізувати операційну діяльність у туристичній індустрії.

11. Застаріла туристична інфраструктура є однією з основних проблем розвитку туризму в Україні, зокрема спортивно-оздоровчого туризму. Багато туристичних об'єктів, таких як санаторії, готелі, спортивні бази та інші споруди, не відповідають сучасним стандартам якості й комфорту. Це призводить до зниження привабливості туристичних напрямків як для внутрішніх, так і для міжнародних відвідувачів, а також обмежує конкурентоспроможність України на світовому туристичному ринку [29].

12. Проблеми страхування споживачів туристичних послуг у сфері спортивно-оздоровчого туризму мають особливе значення, оскільки цей вид туризму часто пов'язаний із підвищеним ризиком травм, нещасних випадків та іншими надзвичайними ситуаціями. Страхування, яке забезпечується суб'єктами туристичної діяльності на основі угод зі страховиками, має

гарантувати захист споживачів, але в реальності існує кілька важливих проблем, що обмежують ефективність таких страхових продуктів.

13. Відсутність іміджу України у сфері спортивно-оздоровчого туризму на світовому ринку є однією з ключових перешкод для розвитку цього напрямку. Незважаючи на значний потенціал України, включаючи її природні ресурси, культурну спадщину та різноманітність рекреаційних зон, країна досі залишається мало відомою серед міжнародних туристів у сфері спортивного та оздоровчого туризму.

Також на розвиток спортивно-оздоровчого туризму в Україні процесі взаємодії між учасниками туристичного ринку виникають ще інші проблеми які представлені на рис.2.10.

На рис.2.11 представленні недоліки у діяльності туристичних операторів на мікрорівні.

Рис.2.10. Проблеми, які виникають між учасниками туристичного ринку

Складено автором

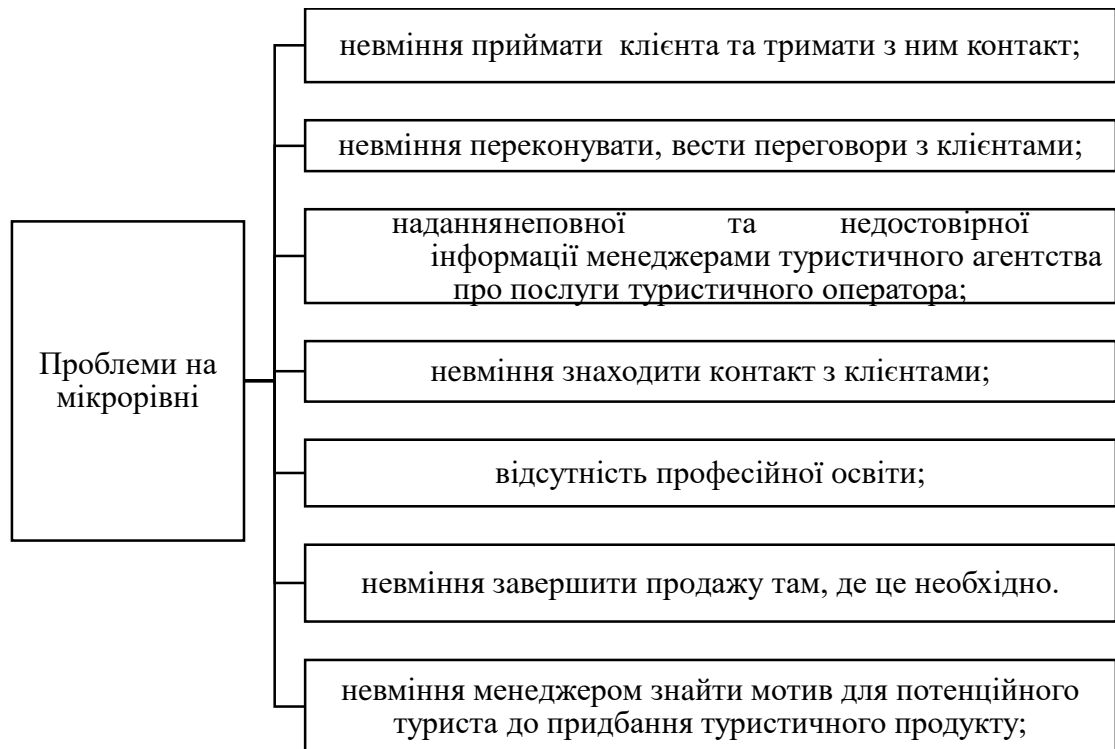

Рис.2.11. Проблеми мікрорівня діяльності суб'єктів туристичної діяльності

Складено автором

Отже, для подолання цих викликів необхідні глибокі реформи, які включають: покращення інфраструктури, залучення інвестицій, підвищення рівня підготовки кадрів, забезпечення екологічної безпеки, активне просування туризму на міжнародному ринку, а також розробку комплексної стратегії розвитку спортивно-оздоровчого туризму. Лише в умовах стабільності та державної підтримки можна досягти значного прориву у цій галузі.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Перспективи розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні у післявоєнний період

Перспективи розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні у післявоєнний період є досить обнадійливими завдяки поєднанню природних, культурних та соціальних чинників, які можуть сприяти залученню туристів та відновленню економіки країни. У післяконфліктний період Україна має унікальну можливість трансформувати свій туристичний потенціал, реалізуючи ряд стратегій і ініціатив.

Для перспективного розвитку спортивно-оздоровчого туризму слід вжити низку невідкладних заходів, а саме:

1. Модернізація туристичної інфраструктури. Один із ключових аспектів перспектив розвитку спортивно-оздоровчого туризму – це відновлення інфраструктури, зокрема спортивних об'єктів, готелів, шляхів сполучення та інших комунікацій. Невідкладним кроком є оновлення та модернізація існуючої туристичної інфраструктури. Це включає:

- Реконструкцію та будівництво нових спортивних об'єктів, таких як стадіони, спорткомплекси, гірськолижні курорти, а також створення зон для активного відпочинку.
- Поліпшення дорожньої інфраструктури, що забезпечує зручний доступ до туристичних регіонів, а також підключення до основних транспортних вузлів (аеропорти, залізниці).
- Створення сучасних готельних комплексів, які відповідають потребам туристів та забезпечують комфортне проживання з необхідними оздоровчими послугами.

Це, в свою чергу, може стати каталізатором для розвитку місцевої економіки, створення нових робочих місць та залучення інвестицій.

2. Розвиток нових туристичних продуктів. Післявоєнний період відкриває можливості для розробки нових туристичних продуктів. Створення інноваційних туристичних продуктів, які поєднують активний відпочинок і оздоровлення, є важливим завданням. Це може включати:

- Організацію спортивних фестивалів, змагань та інших заходів, які залучають туристів і пропагують здоровий спосіб життя.
- Розробку програм еко-туризму та wellness-туризму, що акцентують увагу на природних ресурсах і фізичному та психологічному благополуччі.
- Запровадження інтегрованих туристичних пакетів, які включають активні види спорту, кулінарні майстер-класи та культурні екскурсії.

3. Підвищення інвестиційної привабливості. З метою розвитку спортивно-оздоровчого туризму важливо залучити інвестиції як з боку держави, так і приватного сектора [29]. Для залучення інвестицій у спортивно-оздоровчий туризм необхідно:

- Розробити та запровадити державні програми підтримки інвестицій у цю галузь, включаючи податкові пільги, субсидії та гранти для інвесторів.
- Сприяти створенню державно-приватного партнерства для спільних проектів у туристичному секторі.
- Проводити інформаційні кампанії та презентації для інвесторів, щоб підвищити обізнаність про потенціал спортивно-оздоровчого туризму в Україні.

4. Маркетинг і просування України як туристичного напрямку. Ефективна маркетингова стратегія є критично важливою для залучення туристів у післявоєнний період. Просування України як країни з унікальними можливостями для спортивно-оздоровчого туризму на міжнародних ринках може суттєво підвищити її привабливість. Важливо:

- Створити брендинг України як спортивно-оздоровчого туристичного напрямку, акцентуючи увагу на унікальних можливостях, які вона пропонує.
- Використовувати цифрові платформи та соціальні мережі для просування туристичних пропозицій, залучення туристів через цільову рекламу.
- Брати участь у міжнародних туристичних виставках, форумах та конференціях для представлення України на світовій арені.

5. Підвищення якості обслуговування. Важливою складовою розвитку спортивно-оздоровчого туризму є підготовка кваліфікованих фахівців. Освіта у сфері туризму, спорту та оздоровлення повинна включати новітні методи навчання, що відповідають міжнародним стандартам. Якість обслуговування є ключовим чинником задоволення туристів [30]. Для цього необхідно:

- Проводити навчання і підготовку для фахівців у сфері туристичного обслуговування, з акцентом на сучасні технології та міжнародні стандарти.
- Впроваджувати системи моніторингу та оцінки якості послуг, що надаються туристам, з метою виявлення недоліків і їх оперативного усунення.
- Забезпечити доступність сервісів для всіх категорій туристів, включаючи осіб з обмеженими можливостями.

6. Взаємодія з місцевими громадами. Участь місцевих громад у розвитку туристичного сектору може суттєво підвищити якість послуг. Для цього потрібно:

- Створювати платформи для співпраці між туристичними підприємствами та місцевими громадами, що дозволить враховувати їх потреби і пропозиції.
- Залучати місцевих жителів до організації заходів, що сприяє збереженню культурної спадщини та популяризації регіональних традицій.

- Розвивати інфраструктуру на рівні громад, що забезпечить комфортне перебування туристів і сприятиме економічному зростанню місцевих жителів.

7. Впровадження інновацій. Сучасні технології можуть суттєво поліпшити туристичний досвід. Це включає:

- Цифрові платформи: розробка мобільних додатків для бронювання, оплати та отримання інформації про туристичні послуги.
- Системи управління туристичними потоками: використання аналітики для вивчення поведінки туристів і оптимізації пропозицій.
- Екологічні технології: впровадження сталих практик, таких як енергозбереження та збереження води, що привертає увагу свідомих туристів.

8. Впровадження програм, що забезпечують сприятливі умови для розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні, є важливим кроком для реалізації потенціалу цієї галузі. Для цього необхідно створити державну програму, яка включатиме фінансування модернізації спортивних об'єктів, готелів та туристичної інфраструктури. Окрім цього, важливо впроваджувати податкові пільги та інвестиційні стимули для залучення приватного капіталу. Співпраця з міжнародними організаціями та туроператорами також сприятиме популяризації України на міжнародній арені як привабливого напрямку для спортивного та оздоровчого туризму [30].

9. Розширення спектру наданих туристичних послуг в Україні шляхом розробки та впровадження нових додаткових послуг є ключовим фактором для підвищення конкурентоспроможності країни в сфері спортивно-оздоровчого туризму. З метою залучення більшої кількості туристів та задоволення їх різноманітних потреб, важливо створити різноманітні пропозиції, що охоплюють як традиційні, так і інноваційні види діяльності. Наприклад, можна розробити пакети, що включають не лише спортивні активності, але й оздоровчі послуги, такі як масажі, спа-процедури та програми детоксикації. Це

дозволить туристам отримати комплексний досвід, поєднуючи фізичну активність з релаксацією.

Крім того, доцільно впроваджувати спеціалізовані програми для різних груп туристів, таких як сімейні пакети, програми для корпоративних клієнтів або молодіжні тури. Наприклад, організація тренувальних таборів для спортсменів або активних заходів для дітей та підлітків може привернути увагу родин, які шукають можливості для спільного активного відпочинку. Важливо також звернути увагу на організацію екскурсій та культурних програм, що дозволять туристам ознайомитися з місцевими традиціями, природними красотами та історією регіону. Таким чином, розширення спектру наданих туристичних послуг сприятиме залученню нових категорій туристів, підвищенню рівня їх задоволеності та збільшенню доходів у сфері спортивно-оздоровчого туризму.

10. Розширення спектру наданих туристичних послуг через розробку та впровадження нових додаткових послуг є важливим кроком для підвищення привабливості спортивно-оздоровчого туризму в Україні. З метою залучення більшої кількості туристів та задоволення їх різноманітних потреб необхідно створити інноваційні туристичні пакети, які поєднують активний відпочинок з оздоровчими програмами. Наприклад, пропозиція спеціальних турів, що включають тренування під керівництвом професійних інструкторів, може зацікавити як початківців, так і досвідчених спортсменів. Це дозволить не лише покращити фізичну форму туристів, а й створити умови для соціалізації та обміну досвідом між учасниками.

Крім того, важливо впроваджувати додаткові послуги, які підвищують комфорт і задоволення туристів. Це можуть бути спа-процедури, консультації з дієтологами, екскурсії до природних та культурних пам'яток регіону, а також програми wellness, що включають йогу, медитацію та фізіотерапію. Створення інтегрованих пакетів, які поєднують активний відпочинок з культурним досвідом, може стати ключовим фактором у залученні нових груп клієнтів, таких як сім'ї з дітьми або корпоративні команди. Таке розширення спектру

послуг не лише підвищить рівень задоволеності туристів, але й сприятиме розвитку місцевої економіки, створюючи нові робочі місця та залучаючи інвестиції в інфраструктуру.

11. Співпраця з місцевим населенням є важливим аспектом розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні, оскільки вона сприяє не лише економічному зростанню регіонів, але й збереженню культурної спадщини та природних ресурсів. Залучення місцевих жителів до процесу розвитку туризму дозволяє створювати унікальні туристичні пропозиції, які враховують специфіку регіону та побажання самих туристів. Наприклад, місцеві жителі можуть бути залучені до організації екскурсій, проведення майстер-класів з традиційних ремесел, гастрономічних турів або спортивних змагань. Це не лише збагачує туристичний досвід, але й підвищує обізнаність про місцеву культуру та традиції.

Окрім цього, співпраця з місцевими громадами сприяє створенню робочих місць та підвищенню рівня життя населення. Місцеві жителі можуть бути залучені до обслуговування туристів, надання готельних послуг, організації харчування та проведення розважальних заходів. Таке залучення допомагає формувати позитивний імідж туристичного регіону та створює відчуття приналежності місцевих жителів до процесу розвитку туризму. Важливо, щоб туристичні компанії та організації активно співпрацювали з громадами, враховуючи їхні інтереси та пропозиції. Це може включати проведення регулярних консультацій, участь у плануванні туристичних маршрутів та реалізацію проектів, що сприяють сталому розвитку регіонів. Таким чином, залучення місцевих жителів до розвитку туризму не лише підвищує якість туристичного обслуговування, але й робить його більш екологічним та соціально відповідальним.

12. Розвиток та популяризація спортивно-оздоровчого туризму в Україні є надзвичайно важливими для підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку. Це передбачає створення різноманітних туристичних продуктів, що відповідають потребам різних груп споживачів, від початківців

до професіоналів. Організація спортивних заходів, таких як марафони, фестивалі активного відпочинку та змагання, може стати потужним інструментом для залучення уваги як місцевих жителів, так і туристів. Залучення професійних спортсменів і тренерів до проведення таких заходів не лише підвищує їх популярність, але й сприяє обміну досвідом між професіоналами та аматорами, формуючи позитивний імідж регіону.

Узагальнюючи, для забезпечення перспективного розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні необхідно вжити комплекс заходів, спрямованих на модернізацію інфраструктури, розвиток нових продуктів, залучення інвестицій, підвищення якості обслуговування та активну співпрацю з місцевими громадами. Лише через зусилля всіх учасників туристичного ринку можна створити конкурентоспроможну і привабливу туристичну пропозицію, здатну привернути увагу як внутрішніх, так і міжнародних туристів.

3.2. Основні напрямки активізації попиту на спортивно-оздоровчий туризм у період післявоєнної відбудови

Основні напрямки активізації попиту на спортивно-оздоровчий туризм у період післявоєнної відбудови України є надзвичайно важливими для відновлення економіки, соціальної стабільності та підвищення якості життя громадян. Спортивно-оздоровчий туризм може стати потужним інструментом не лише для реабілітації людей після війни, але й для стимулювання внутрішнього та міжнародного туризму, залучення інвестицій, створення нових робочих місць та розвитку інфраструктури. Основні напрямки активізації попиту слід розглядати в контексті відновлення туризму як важливої галузі післявоєнної економіки.

1. Маркетинг та просування України як туристичного напрямку. Маркетинг та просування України як туристичного напрямку у післявоєнний період вимагатимуть ретельно продуманих стратегій та інноваційних підходів для відновлення іміджу країни на світовій арені. Ключовим завданням стане

формування уявлення про Україну як безпечну та привабливу туристичну дестинацію, здатну запропонувати різноманітні можливості для активного відпочинку та оздоровлення. У цьому контексті особливу увагу варто приділити розвитку спортивно-оздоровчого туризму, який може стати важливим елементом маркетингової стратегії.

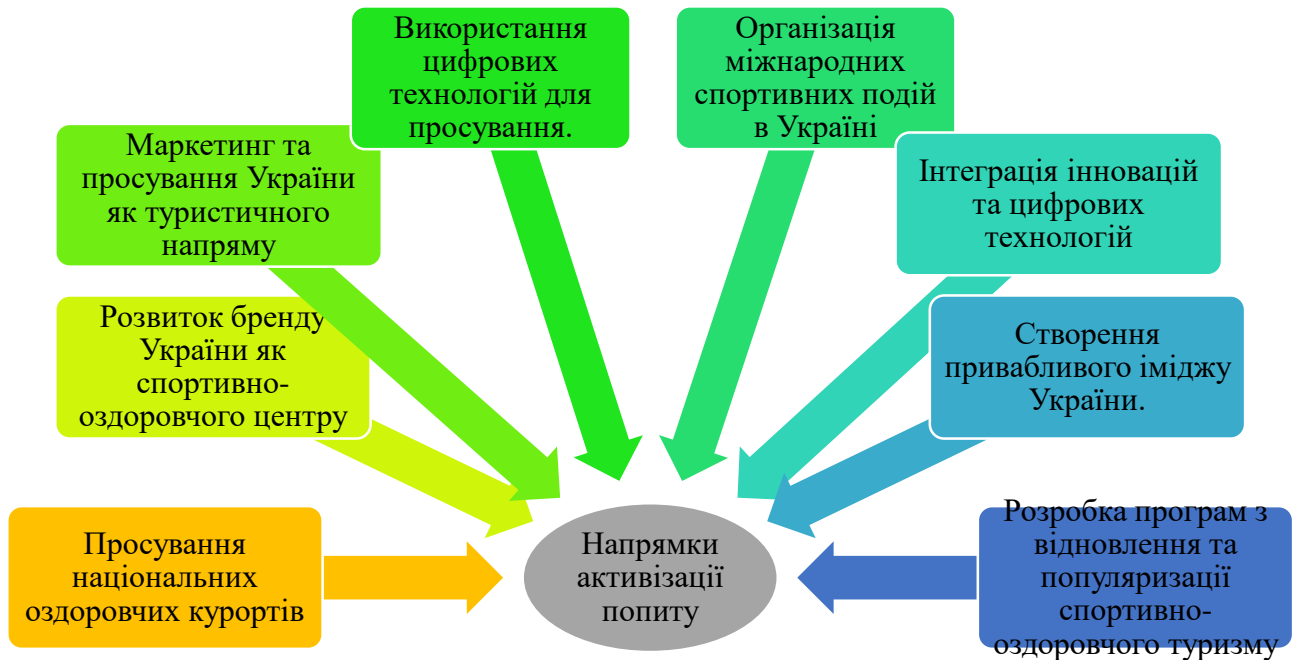

Рис.3.1. Основні напрямки активізації попиту на спортивно-оздоровчий туризм у період післявоєнної відбудови

Складено автором

Першочерговим кроком має стати співпраця з міжнародними туристичними агентствами. Це дозволить сформувати спільні туристичні продукти, які об'єднуватимуть українські можливості з інтересами міжнародних туристів. Організація прес-турів для представників іноземних медіа є ще одним важливим аспектом, адже це дасть змогу журналістам на власні очі побачити красу української природи, її культурні особливості та спортивні можливості, що, в свою чергу, сприятиме формуванню позитивного іміджу. Важливо, щоб ці прес-тури включали відвідування спортивних об'єктів, оздоровчих центрів і природних ландшафтів, що сприяють активному відпочинку, а також знайомили учасників з локальними спортивними подіями.

Участь у міжнародних виставках та форумах також має велике значення для просування України. Ці заходи відкривають можливості для налагодження контактів з іноземними партнерами, обміну досвідом та просування бренду України на світовій арені. Необхідно активізувати присутність українських туристичних компаній на таких заходах, представляючи інноваційні спортивно-оздоровчі програми та пропозиції.

Крім того, важливим інструментом для просування України є цифрові медіа та соціальні мережі. Використання платформи Instagram, Facebook, YouTube та інших соціальних мереж дозволить донести інформацію до широкої аудиторії та залучити молодіжну групу туристів. Створення візуально привабливого контенту, що демонструє можливості для активного відпочинку, спортивних заходів та оздоровлення в Україні, допоможе сформувати позитивний імідж та підвищити інтерес до відвідування країни.

Щоб підвищити ефективність маркетингових кампаній, важливо створити брендові спортивно-оздоровчі продукти та програми, які асоціюватимуться з Україною на міжнародному рівні. Це може включати організацію фестивалів активного відпочинку, спортивних змагань, wellness-ретритів та інших заходів, які акцентують увагу на здоровому способі життя, фізичній активності та рекреації. Слід також включити до пропозицій елементи української культури та традицій, що зробить їх більш привабливими для іноземних туристів.

Таким чином, активна маркетингова стратегія, спрямована на просування спортивно-оздоровчого туризму в Україні, є ключовим чинником для відновлення туристичної галузі після війни. Синергія між державними структурами, приватним сектором та місцевими громадами дозволить ефективно просувати Україну як привабливу туристичну дестинацію та відновити її позиції на світовій карті туризму.

2. Створення привабливого іміджу України. Одним із важливих кроків у просуванні спортивно-оздоровчого туризму буде створення позитивного іміджу України як безпечної та привабливої туристичної дестинації після завершення військових дій. Це завдання включає проведення масштабних маркетингових

кампаній на міжнародних туристичних ринках, які будуть акцентувати увагу на природних ресурсах, спортивній інфраструктурі, лікувальних курортах і реабілітаційних центрах. Особливо важливим буде підкреслення унікальності українських туристичних продуктів, таких як можливості для активного відпочинку в Карпатах, на узбережжі Чорного моря, а також участь у спортивних заходах і змаганнях. Окрім того, для залучення іноземних туристів потрібно забезпечити прозорі і зрозумілі умови для в'їзду, включаючи спрощення візових процедур.

3. Інтеграція інновацій та цифрових технологій є ключовим елементом у просуванні спортивно-оздоровчого туризму в Україні, особливо в контексті післявоєнного відновлення. Впровадження новітніх рішень дозволить не лише автоматизувати управління туристичними потоками, а й значно підвищити якість обслуговування клієнтів, що, у свою чергу, сприятиме збільшенню рівня комфорту туристів. Сучасні технології можуть стати основою для створення інтерактивних платформ, які з'єднують туристів із місцевими постачальниками послуг, забезпечуючи швидкий доступ до інформації та можливостей.

Одним з основних інструментів для реалізації цієї стратегії є мобільні додатки. Вони дозволяють туристам планувати свої поїздки, бронювати місця у готелях та спортивних комплексах, а також отримувати інформацію про туристичні об'єкти в реальному часі. Наприклад, за допомогою додатків можна не лише знаходити найближчі спортивні зали, фітнес-центри або SPA-курорти, але й отримувати рекомендації щодо тренувань, програм оздоровлення та місцевих спортивних подій. Це дозволить створити індивідуалізований досвід для кожного туриста, що підвищить ймовірність їх повернення.

Крім того, цифрові технології забезпечать можливість запровадження онлайн-реєстрації на спортивні заходи, що значно спростить процес участі для туристів. Учасники зможуть швидко зареєструватися на марафони, велоперегони, змагання з водного спорту чи інші активності, що, в свою чергу, сприятиме залученню більшої кількості учасників. Це не тільки зробить

спортивні події доступнішими, але й допоможе організаторам краще планувати ресурси та управління подіями.

Інтеграція інновацій у сфері маркетингу також може включати використання віртуальної реальності (VR) для демонстрації туристичних об'єктів та активностей. Наприклад, потенційні туристи можуть віртуально відвідати спортивні бази, готелі або природні ландшафти, що зацікавить їх і спонукатиме до реального візиту. Використання технологій штучного інтелекту (AI) для аналізу даних туристичного попиту та вподобань може допомогти в розробці персоналізованих пропозицій, що ще більше підвищить привабливість спортивно-оздоровчого туризму в Україні.

Узагальнюючи, інтеграція інновацій та цифрових технологій в розвиток спортивно-оздоровчого туризму в Україні є необхідною умовою для покращення якості послуг, збільшення комфорту туристів та активізації їхнього інтересу до відвідування країни. Ці заходи не лише сприятимуть відновленню галузі після війни, а й забезпечать конкурентоспроможність України на світовому туристичному ринку.

4. Організація міжнародних спортивних подій в Україні в післявоєнний період має потенціал стати важливим інструментом для залучення туристів та покращення міжнародного іміджу країни. Проведення таких заходів, як марафони, велогонки, спортивні фестивалі та змагання з різних видів спорту, може не лише привернути увагу міжнародної спільноти, а й сприяти активізації економіки регіонів, де ці події проходять. Ці заходи стануть каталізатором для розвитку інфраструктури, підвищення рівня сервісу та забезпечення нових робочих місць.

Міжнародні спортивні події також можуть стати основою для розвитку спортивно-оздоровчих програм, які будуть орієнтовані на реабілітацію населення після війни. Ці програми можуть включати не лише спортивні активності, а й освітні семінари, тренінги та курси, що сприяють здоровому способу життя та підвищують рівень фізичної активності населення. Залучення іноземних учасників та туристів створить попит на місцеві послуги, такі як

готелі, ресторани, транспорт і розваги, що, в свою чергу, підтримає розвиток локального бізнесу.

Крім того, міжнародні спортивні події сприятимуть формуванню нових туристичних пропозицій, які поєднують спортивні заходи з культурними подіями. Наприклад, можна організовувати культурні фестивалі або виставки, що відбуватимуться паралельно зі спортивними змаганнями. Це створить синергію між спортом і культурою, залучаючи до участі не лише спортсменів, але й їхніх сімей та прихильників, що зробить події більш масовими та різноманітними.

Важливо також підкреслити, що успішна організація міжнародних спортивних подій вимагатиме співпраці між державними структурами, спортивними федераціями, місцевими громадами та бізнесом. Така колаборація допоможе забезпечити високий рівень організації, безпеки та комфорту для учасників і глядачів. Інвестиції в підготовку та проведення цих подій зможуть стати важливим кроком до відновлення та розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні, сприяючи її поверненню на міжнародну туристичну карту.

Отже, організація міжнародних спортивних подій стане не лише способом залучення туристів, а й важливим фактором у відновленні соціально-економічної стабільності та популяризації України як активного та сучасного туристичного напрямку.

5. Розробка програм з відновлення та популяризації спортивно-оздоровчого туризму в Україні після війни є надзвичайно важливим кроком для *revitalization* не лише туристичної галузі, а й для суспільства в цілому. Одним з ключових аспектів цих програм має бути відновлення спортивної та рекреаційної інфраструктури, яка зазнала руйнувань під час конфлікту. Це включає в себе не лише відновлення існуючих об'єктів, а й створення нових, що відповідатимуть сучасним міжнародним стандартам. Такі об'єкти можуть включати спортивні бази, центри для тренувань, а також місця для активного відпочинку, які забезпечують зручності для проведення спортивних змагань та активностей на свіжому повітрі.

Важливо розробити комплексні туристичні продукти, які інтегрують оздоровчі та спортивні програми, адаптовані для різних категорій населення. Це особливо актуально для реабілітації військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб та людей, які пережили травматичні події. Участь у спортивних заходах і програмах відновлення може допомогти їм не лише фізично, а й психологічно впоратися з наслідками війни. Розробка спеціалізованих маршрутів для піших і вело прогулянок, організація спортивних змагань та рекреаційних заходів допоможе залучити туристів та сприяти активізації внутрішнього туризму.

Додатково, важливо акцентувати увагу на створенні реабілітаційних програм, що поєднують фізичну активність з лікувальними процедурами. Україні слід позиціонувати себе як центр високоякісних послуг з відновлення фізичного та психічного здоров'я, що стане конкурентною перевагою на міжнародному ринку. Для успішної реалізації таких ініціатив необхідна тісна співпраця між державними структурами, приватним сектором та міжнародними організаціями, які можуть внести фінансову та експертну підтримку в розвиток цієї галузі. Спільні зусилля у відновленні спортивно-оздоровчого туризму сприятимуть не лише економічному зростанню, але й покращенню загального рівня здоров'я населення, відновленню соціальних зв'язків та зміцненню національної ідентичності.

6. Використання цифрових технологій для просування спортивно-оздоровчого туризму в Україні стає важливим інструментом у сучасному світі, де технології відіграють ключову роль у прийнятті рішень споживачами. Першим кроком у цьому напрямку є створення інформативних і сучасних туристичних вебсайтів, які надають детальну інформацію про доступні туристичні послуги, маршрути, події та ціни. Це дозволяє потенційним туристам легко отримувати всі необхідні дані, а також здійснювати онлайн-бронювання. Мобільні додатки також можуть значно полегшити процес планування подорожі, пропонуючи користувачам доступ до інформації на ходу.

Соціальні мережі є ще одним важливим каналом для просування спортивно-оздоровчого туризму. Використання платформ, таких як Instagram, Facebook та TikTok, дозволяє залучати молодшу аудиторію, яка активно шукає нові враження та активності. Регулярне публікування контенту, такого як фотографії, відео з подорожей, відгуки користувачів і анонси заходів, може створити позитивний імідж та підвищити зацікавленість у туристичних пропозиціях. Важливо також залучати впливових блогерів та амбасадорів бренду, які можуть ділитися своїм досвідом та просувати спортивно-оздоровчий туризм серед своїх підписників.

Додатково, інтерактивні елементи, такі як карти, відгуки користувачів і рекомендації, можуть допомогти туристам у виборі найбільш підходящих активностей у різних регіонах України. Це підвищує рівень довіри та задоволеності, що, в свою чергу, може призвести до повторних візитів. Платформи для просування інноваційних продуктів, таких як ексклюзивні тури або тренувальні табори, можуть залучити спеціалізовані групи туристів, які шукають специфічні можливості. Діджиталізація туристичного сектору допоможе Україні стати привабливим напрямком для міжнародних туристів, які прагнуть до зручності та швидкості в плануванні свого відпочинку, що, в свою чергу, сприятиме розвитку та популяризації спортивно-оздоровчого туризму в країні.

7. Просування національних оздоровчих курортів в Україні може стати важливим кроком у відновленні туристичної індустрії та залученні туристів з різних куточків світу. Україна володіє величезними природними ресурсами, такими як мінеральні води, лікувальні грязі та різноманітні кліматичні зони, що робить її привабливою для оздоровчого туризму. Курорти, розташовані в Карпатах, на Закарпатті, а також уздовж Чорного та Азовського морів, пропонують унікальні можливості для відпочинку та оздоровлення.

Ефективне просування національних оздоровчих курортів може включати розробку спеціальних оздоровчих програм, орієнтованих на реабілітацію після стресу та травм, викликаних війною. Ці програми можуть пропонувати не лише

медичні процедури, а й різноманітні активності, які сприяють загальному відновленню фізичного та психологічного стану. Наприклад, курорти можуть пропонувати медитативні практики, заняття йогою, тренінги з психоемоційного відновлення, а також програми детоксикації та оздоровлення, що можуть привернути увагу туристів, які шукають способи відновлення і гармонізації.

Важливим аспектом просування курортів є їх позиціонування як місць для відновлення сил, де поєднуються природні ресурси з високим рівнем сервісу. Якісне обслуговування, комфортні умови проживання, а також професійні фахівці з оздоровлення повинні стати невід'ємною частиною іміджу українських курортів. Крім того, важливо акцентувати увагу на безпеці та надійності, адже ці фактори є критично важливими для туристів у післявоєнний час.

Використання сучасних технологій та онлайн-платформ для просування курортів може значно підвищити їх видимість на міжнародному ринку. Рекламні кампанії, соціальні медіа та участь у міжнародних туристичних виставках можуть допомогти створити імідж України як надійного і привабливого напрямку для оздоровчого туризму. Усі ці зусилля сприятимуть не лише відновленню економіки, але й поліпшенню іміджу України на міжнародній арені.

Таким чином, реалізація цих напрямків активізації попиту на спортивно-оздоровчий туризм може суттєво вплинути на відновлення галузі, сприяючи залученню нових туристичних потоків і забезпечуючи стабільне економічне зростання в Україні після війни.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Таким чином, за результатом дослідження сучасного стану та стратегічного пріоритетного розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні можна зробити такі висновки:

1. Спортивно-оздоровчий туризм — це форма туризму, що поєднує активну фізичну діяльність із оздоровчими процедурами, спрямованими на покращення фізичного і психологічного стану людини. Цей тип туризму включає різні види активного відпочинку, такі як пішохідні та велопоходи, гірськолижний спорт, серфінг, плавання, заняття фітнесом та іншими видами спорту, поєднаними з відвідуванням курортів, санаторіїв або інших місць для відновлення здоров'я.

Популярність спортивно-оздоровчого туризму зростає, оскільки сучасний спосіб життя часто пов'язаний зі стресом, малорухомістю і перенавантаженням. Туристи шукають можливості не лише для відпочинку, а й для зміцнення здоров'я, підвищення фізичної витривалості та зняття емоційної напруги. Спортивно-оздоровчий туризм пропонує відновлення сил у природному середовищі, активні фізичні вправи, доступ до спеціальних процедур, таких як масажі, лікувальні ванни, грязеві терапії, які підсилюють загальне оздоровлення організму.

2. Спортивно-оздоровчий туризм пропонує безліч варіантів для різних категорій туристів, незалежно від рівня їх фізичної підготовки чи інтересів. Кожен із цих видів туризму має свої особливості та привабливі аспекти, що робить його популярним серед різних груп населення.

3. Ресурсний потенціал України для розвитку спортивно-оздоровчого туризму є значним завдяки її багатим природним, культурним і географічним умовам. По-перше, Україна володіє різноманітними ландшафтами, які сприяють активному відпочинку. Карпати, Кримські гори, річки Дніпро, Південний Буг, а також численні озера та ліси створюють ідеальні умови для гірського туризму, рафтингу, каякінгу, велоподорожей і трекінгу. Ці природні

ресурси можуть бути використані для створення унікальних туристичних продуктів, що приваблюють любителів активного та екстремального відпочинку.

Одним із головних ресурсів для розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні є її курортно-оздоровчі зони. Україна багата на лікувальні джерела, мінеральні води, термальні джерела та грязеві оздоровчі курорти, розташовані в різних регіонах країни. Трускавець, Моршин, Свалява, Берегове та інші курорти мають давні традиції лікування і можуть стати основою для розвитку реабілітаційного та оздоровчого туризму. Окрім цього, Україна має розвинуту спортивну інфраструктуру, яка включає численні бази для тренувань, спортивні комплекси, стадіони, гірськолижні курорти та інші об'єкти. Розташовані в різних регіонах спортивні бази можуть стати основою для розвитку як професійного спортивного туризму, так і масового активного відпочинку. Це відкриває перспективи для організації міжнародних спортивних заходів та змагань, які можуть привернути увагу туристів та інвесторів з усього світу.

4. Регіональні особливості розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні визначаються природними, культурними, соціальними та економічними чинниками, які варіюються в залежності від географічного розташування кожного регіону. Україна має різноманітні природні ландшафти, що сприяє розвитку різних видів активного відпочинку та оздоровчих програм.

На заході України, зокрема в Карпатах, спортивно-оздоровчий туризм отримує значний розвиток завдяки гірським курортам, які пропонують лижні траси, маршрути для гірського туризму та альпінізму. Тут активно функціонують санаторії та бази відпочинку, які спеціалізуються на лікувальних процедурах, що базуються на використанні мінеральних вод і природних ресурсів. Регіон славиться своїми культурними традиціями, що також приваблює туристів.

Центральна Україна є регіоном, де можна знайти численні санаторії, які пропонують лікувальні послуги, використовуючи природні ресурси, такі як лікувальні грязі та мінеральні води. Місцеві курорти мають потужну

інфраструктуру, що дозволяє організувати різноманітні оздоровчі програми. Окрім цього, центральна частина країни, зокрема Київ, привертає увагу туристів завдяки культурним заходам, які можна поєднати з активним відпочинком.

Південна Україна, зокрема Крим і Одеська область, є популярними напрямками для пляжного туризму. Тут туристи можуть поєднати відпочинок на морі з оздоровчими процедурами, такими як лікування сонцем, морськими водами та місцевими травами. В Одесі, наприклад, розвинені програми для реабілітації та оздоровлення на базі сучасних медичних установ.

Східна Україна має менший розвиток в сфері спортивно-оздоровчого туризму, але регіон може запропонувати інфраструктуру для організації активних видів відпочинку. Спортивні змагання та фестивалі можуть бути основними чинниками, що приваблюють туристів, а також розвиток нових видів спорту, таких як пляжний волейбол або каякінг на річках.

Кожен регіон України має свої особливості, що визначають його потенціал у сфері спортивно-оздоровчого туризму. Залучення інвестицій у розвиток інфраструктури, організація міжнародних заходів, популяризація місцевих ресурсів і традицій можуть суттєво сприяти активізації цього сегмента туризму в Україні, забезпечуючи додаткові можливості для економічного зростання та соціального розвитку регіонів.

5. Розвиток спортивно-оздоровчого туризму в Україні стикається з численними проблемами, які стримують його потенціал і впливають на залучення туристів. По-перше, недостатня інфраструктура є однією з основних проблем. Багато спортивних об'єктів, таких як стадіони, спортивні бази, курорти та оздоровчі центри, потребують модернізації. Відсутність сучасного обладнання та сервісу не відповідає сучасним вимогам туристів, що може зменшити їхній інтерес до відвідування України.

По-друге, обмежений спектр послуг та програм, які пропонуються туристам, може негативно впливати на привабливість регіонів. У багатьох випадках туристи не можуть знайти спеціалізовані пропозиції, адаптовані під

їхні потреби, що робить спортивно-оздоровчий туризм менш конкурентоспроможним у порівнянні з іншими країнами. Крім того, недостатня координація між різними учасниками туристичного ринку, такими як готелі, ресторани та організатори заходів, ускладнює формування комплексних пакетів для туристів.

Третім важливим аспектом є недостатнє фінансування та інвестиції у розвиток спортивно-оздоровчого туризму. Багато регіонів не мають достатньо ресурсів для реалізації проектів, що могли б суттєво покращити інфраструктуру та послуги. У той же час, нестабільна економічна ситуація може відштовхувати інвесторів від вкладення коштів у цей сектор.

Крім того, негативний імідж України на міжнародній арені, що виник внаслідок політичних і соціальних конфліктів, також ставить під сумнів безпеку та стабільність у країні, що є важливими факторами для туристів. Ця проблема потребує активного вирішення шляхом побудови позитивного іміджу країни та просування національних брендів.

Нарешті, сезонність туризму ускладнює розвиток спортивно-оздоровчого туризму. Багато регіонів залежить від певних сезонних видів спорту, таких як лижі в зимовий період або пляжний туризм влітку. Це призводить до нерівномірного завантаження інфраструктури та обмежує можливості для бізнесу протягом усього року.

Усвідомлення цих проблем є першим кроком до їх вирішення. Для розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні необхідно вжити системних заходів, спрямованих на модернізацію інфраструктури, створення нових програм, залучення інвестицій та покращення іміджу країни на міжнародній арені.

6. Перспективи розвитку спортивно-оздоровчого туризму в Україні у післявоєнний період виглядають досить обнадійливо, оскільки цей напрям може стати важливим інструментом як для економічного відновлення, так і для зміцнення національної ідентичності. Післявоєнна відбудова країни надасть можливість створити нову, сучасну інфраструктуру, яка відповідатиме

міжнародним стандартам і приваблюватиме як внутрішніх, так і іноземних туристів. Інвестиції у відновлення та будівництво спортивних об'єктів, оздоровчих комплексів та баз відпочинку можуть стати рушійною силою для активізації туризму.

Окрім того, велике значення матиме розвиток реабілітаційних програм та оздоровчого туризму, який зосереджуватиметься на фізичному та психологічному відновленні як громадян України, так і іноземних відвідувачів. Військові конфлікти залишають після себе глибокі травми, що породжують значний попит на оздоровчі послуги та реабілітацію. Ці можливості можуть бути успішно використані курортами, які спеціалізуються на природних оздоровчих методах — лікувальних водах, грязях та інших цілющих ресурсах, якими багата Україна.

Також важливим напрямком є просування України як безпечної та перспективної туристичної дестинації на міжнародній арені. Організація міжнародних спортивних змагань, марафонів, велосипедних гонок та інших активних подій може стати ключовим елементом залучення туристів. Водночас активна співпраця з міжнародними партнерами та організаціями дозволить підвищити довіру до безпеки туризму в Україні, а також сприятиме міжнародному визнанню країни як центру спортивних та оздоровчих заходів.

Крім того, після війни Україна зможе створювати унікальні туристичні продукти, зосереджуючись на поєднанні природних ресурсів, активного туризму і відновлювальних програм. Окремим напрямком може стати розвиток екологічного туризму, що дозволить використовувати природні парки та заповідні території для проведення активного відпочинку, турів з оздоровленням та фізичною активністю. Інтеграція місцевих громад в туристичні ініціативи також створить додаткові можливості для розвитку регіонів і малого бізнесу, що працюватиме навколо спортивно-оздоровчого туризму.

Таким чином, розвиток спортивно-оздоровчого туризму в Україні після війни матиме великий потенціал для відродження економіки та підвищення міжнародного іміджу країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про туризм», №324/95-ВР. Редакція від 11.02.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/zakon/pro_turyzm.htm.
2. Абрамов В. В. Спортивний туризм: підруч. / В. В. Абрамов; Харк. нац.акад. міськ. госп-ва. Х.: ХНАМГ, 2011. 367 с
3. Александрович Н. О., Скіндер Н. В., Огурцова О. П., Торянік І. П., Тетеріна Т. А. Розвиток спортивно-рекреаційного туризму в Україні. *Scientific Journal «ScienceRise»*. 2019. №5(58)
4. Баженова С., Пологовська Ю., Бикова М. Реалії розвитку туризму в Україні на сучасному етапі. *Наукові перспективи*. 2022. № 5(23). С. 168–180.
5. Барвінок Н. В., Барвінок М. В. Вплив російсько-української війни на туризм в Україні та перспективи його розвитку в майбутньому. 2022.. С. 24-32.
6. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2017. 395 с.
7. Бобловський О. Ю. Розвиток спеціальних видів туризму в Україні. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. Харків, 2017. Вип. 182: Економічні науки. С. 278-287.
8. Булюк В. Є., Сировець С. Ю. Організаційна модель гірськолижного туризму в скандинавських країнах та перспективи її використання в Україні. *Географія та туризм*. 2017. №. 39. С. 66-75.
9. Бут Т. В. Визначення проблем та перспектив розвитку екстремального туризму в Україні. *Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку*. 2019. №. 1. С. 18-30.

10. Відпочинок на Львівщині: заклади розміщення та заклади харчування
URL: <http://www.lviv-land.com.ua/vidpochynok> (дата звернення 31.09.2024)
11. Відпочинок у Карпатах URL: <http://www.karpaty.info/ua/> (дата звернення 31.09.2024)
12. Волошин І. М., Ненько К. В., Щурокова Р. М. Туристично-рекреаційний потенціал Закарпаття. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія*. 2015. №. 1. С. 124-131.
13. Волкова І. І. Розвиток спортивно–оздоровчого туризму в Україні / І. І. Волкова, Г. О. Кондакова. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2014. № 1144, Вип. 3(1). С. 151-157.
14. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 15.10.2024).
15. Державне агентство розвитку туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dart> / (дата звернення: 15.10.2024).
16. Дмитрук О.Ю., Щур Ю.В. Спортивно-оздоровчий туризм. Навч. пос. 2-е вид., перероб. та доп. К.:Альтпрес, 2008. 280 с.
17. Дугієнко Н. О., Кондрацька О. О. Особливості стратегії сталого розвитку туризму в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2019. №. 1. С. 84-89.
18. Дугінець Г. В. Особливості розвитку міжнародного ринку туристичних послуг в умовах глобалізації. *Економічний простір* : зб. наук. пр. 2018. № 139. С. 5–13.
19. Зінько Ю. Туризм у Карпатському регіоні: загрози для довкілля та шляхи сталого розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2014. №. 45. С. 443-451.
20. Єрко А. В. Конструктивно-географічні засади організації спортивно-оздоровчого туризму Волинської області. *Вісник ВНУ ім. Л. Українки. Туризм*. 2021. №. 34. С. 11-20.

- 21.Єрко А. Поняття спортивно-оздоровчого туризму та його характерні риси. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Географічні науки*. 2013. №. 6. С. 184-187.
- 22.Карпатський економічний район.
URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/Карпатський_економічний_район/. (дата звернення 31.10.2024)
- 23.Кепіч А. Гірський туризм на Закарпатті. *Освіта і наука*. 2021. №. 1.
- 24.Колосінська М. І. Дослідження теоретичних підходів до визначення категорії туризм. *Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки*. 2011. №. 2.
- 25.Колосінська М. І. Підходи до класифікації видів та форм туризму. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. с. 146-150.
- 26.Колотуха О. В. Спортивний туризм: співвідношення понять. *Географія та туризм*. 2013. №. 26. С. 3-13.
- 27.Інформаційно-аналітичні матеріали Міністерства енергетики та захисту довкілля України з питання “Аналіз площ природно-заповідного фонду України в розрізі адміністративно-територіальних одиниць”.Київ, 2020. 99с.
- 28.Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В. І. Основи туристичного бізнесу: Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003.
- 29.Манько А. М., Романів П. В., Монастирський В. Р. Сучасний стан та перспективи розвитку спортивно-оздоровчого туризму на Буковині. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2021. №. 36. С. 43-55.
- 30.Манько А. М., Процюк В. О. Перспективи розвитку спортивнооздоровчого туризму в Чернівецькій області. *Science, innovations and education: problems and prospects. CPN Publishing Group, Tokyo, Japan*. 2022. С. 228-239.
- 31.Мацатур Г.В. Туристичне краєзнавство. Тернопіль: Технічний коледж ТНТУ ім. І. Пулюя. Тернопіль 2014. 155 с.

32. Міллер Ю.І. Спортивно-оздоровчий туризм як один з найбільш швидкозростаючих секторів туризму. *Матеріали 73-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету на базі Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*, (6 травня 2021р., м. Полтава). Т. 2. С. 13-14
33. Мулик К. В., Мулик В. В. Вплив спортивно-оздоровчого туризму та інших видів фізкультурно-спортивних занять на рівень здоров'я студентської молоді. *Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова]. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2015. №. 8. С. 57-60.
34. Огієнко А. В. Регіональний туристично-рекреаційний потенціал: теоретичні аспекти. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 50 (1). С. 80-85.
35. Олійник В., Бондар О. Дослідження динаміки туристичних потоків України. *Scientific Collection «InterConf»*. 2023. №. 140. С. 467-471.
36. Перхач О., Сиротюк М. Геопросторовий аналіз природно-ресурсного потенціалу Львівської області. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2015. №. 49. С. 266-274.
37. Писарева І., Григоренко А. Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку спортивного туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. №. 33.
38. Подлепіна П. О. Вплив міжнародного туризму на сучасні пріоритети сталого розвитку країн, що розвиваються. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2019. №. 54. С. 17-24.
39. Подлепіна П. О. Міжнародний туризм як рушійна сила економічного поступу країн, що розвиваються. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 4 (260). С. 280–286.

40. Подлепіна П. О. Вплив міжнародного туризму на макроекономічну динаміку країн, що розвиваються. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. № 1 (211). С. 21–29.
41. Подлепіна П. О. Оцінка динаміки розвитку сегментів міжнародних туристичних послуг в контексті вимірів сталого розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. № 3 (213). С. 20–29.
42. Покоłodна М. М. Туристські ресурси України: підручник. Харків. нац. ун-т міськ.госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 222 с.
43. Поняття та види спортивного туризму. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/shahova.htm
44. Редько В., Литвиченко К. Аналіз інфраструктури гірськолижного туризму карпатського регіону України. *Editorial board*. 2021. С. 804.
45. Романова А. А. Види туризму та їх класифікація у контексті сучасних тенденцій розвитку туріндустрії. *Економіка та управління національним господарством. Полтава: Економіка і регіон*. 2017. № 4 (65). С. 13-19.
46. Спортивний туризм в світі. URL: https://knowledge.allbest.ru/sport/2c0a65635b3ad78a4d53b88421216d26_1.htm
47. Супруненко М. В. Розвиток національного спортивно-оздоровчого туризму. *Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації: тези*. 2022. С. 167.
48. Цимбалюк С. Сутність та економічна роль спортивно-оздоровчої сфери регіону. *Економічний дискурс*. 2021. Випуск 1-2. С. 57-65.
49. Фрей Л. В. Історія розвитку самодіяльного спортивно-оздоровчого туризму в Україні. *Гуманітарний вісник. Серія: Історичні науки*. 2014. №. 4 (1). С. 69-77.
50. World Tourist Barometer, Vol. 6, No.2, January 2008, UNWTO.
51. Туристичний барометр України 2019 <https://nto.ua/assets/files/ntou-statistics-barometer-2019.pdf>

